

OPEN ACCESS

*Corresponding author

Avin.Hassan@su.edu.krd

Avin Kakil Hassan

کاریگه‌ری مۆدیلی Thelen له سه‌ر ده‌ستکه‌وتی خویندن له‌بابه‌تی زانست بۆ هه‌مووان لای قوتابییانی پۆلی هه‌شته‌می بنه‌په‌تی

أفین کاکل حسن/ به‌شی زانسته‌گشتیه‌کان، کۆلیژی په‌روه‌ده‌ی بنه‌ره‌تی، زانکۆی سه‌لاحه‌ددین-هه‌ولێر، هه‌ریمی کوردستان، عێراق.

وعد محمد نجات صبری/ به‌شی زانسته‌گشتیه‌کان، کۆلیژی په‌روه‌ده‌ی زانکۆی سه‌لاحه‌ددین-هه‌ولێر، هه‌ریمی کوردستان، عێراق.

RECEIVED :07/04/2024

ACCEPTED :25/05/2025

PUBLISHED :25/05/2025

پوخته

وشه سه‌ره‌کییه‌کان:

مۆدیلی Thelen.

ده‌ستکه‌وتی خویندن،

پۆلی هه‌شته‌می بنه‌په‌تی

ئهم توێژینه‌وه‌یه‌ی ئامانجی زانینی کاریگه‌ری مۆدیلی Thelen له‌سه‌ر ده‌ستکه‌وتی خویندن له‌ زانستدا له‌لای قوتابییانی پۆلی هه‌شته‌می بنه‌په‌تی. توێژینه‌وه‌که‌ دیزاینی ئه‌زمونی بوو، که نمونه‌یه‌کی 39 قوتابی بوو دابه‌شکران به‌سه‌ر دوو گروپدا، (20) قوتابی گروپی ئه‌زمونی که به‌کارهێنانی مۆدیلی Thelen وانه‌یان پیدرابوو و (19) قوتابی گروپی کۆنترۆل که به‌کارهێنانی شیوازی ته‌قلیدی وانه‌یان پیدرابوو. له‌ قوتابخانه‌ی (دلی کوردستان بنه‌په‌تی) که به‌مه‌به‌ست هه‌لبژێردرا بۆ جیه‌جیکردنی تاقیکردنه‌وه‌که‌ تینیدا. تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌ستکه‌وت که پیکهاتبوو له (30) پرسپاری فره‌ هه‌لبژاردن به‌کارهات دوا‌ی پشتراستکردنه‌وه‌ی ره‌وایی و متمانه‌پیکراوی تاقیکردنه‌وه‌که‌ و شیکاری ئاماری بره‌گه‌کانی له‌ پرووی ئاسانکاری، گرانی، جیاکاری و کاریگه‌ری جیگه‌وه‌ هه‌له‌کان. دوا‌ی جیه‌جیکردنی تاقیکردنه‌وه‌که‌ له‌ وه‌رزیه‌که‌می سالی خویندن 2024-2025 و به‌ده‌سته‌پینانی داتاگان، به‌کارهێنانی شیوازی ئاماری گونجاو و پاکتیجی ئاماری SPSS له‌ پرووی ئامارییه‌وه‌ شیکرایه‌وه. له‌ ئه‌نجامدا بووه‌ هۆی زیادبوونی ده‌ستکه‌وتی ئه‌کادیمی قوتابییانی گروپی ئه‌زمونی به‌راورد به‌ گروپی کۆنترۆل. له‌ کوتابی توێژینه‌وه‌که‌دا کۆمه‌لیک ده‌ره‌نجام له‌ ئه‌نجامی توێژینه‌وه‌که‌ گه‌یشه‌ ئه‌نجام و له‌ ژیر پۆشنایی ئه‌وه‌شدا کۆمه‌لیک راسپارده‌ و پینشیار خراپه‌په‌وه‌.

۱- پیشه‌کی:**۱-۱ گرنگی توژیینه‌وه - Importance of the Research:**

په‌روهرده له‌سهردهمی شارستانییه‌ته دیرینه‌کان تاكو سهردهمی ئیستا به یه‌کیک له بنه‌ما و ناوه‌نده گرنگه‌کانی گه‌شه و پیشه‌کوتنی کومه‌لگه داده‌نریت، له‌بهر ئه‌وه‌ی کاریگه‌ری راسته‌وخوی له‌سهر بونیاد و ناوه‌نده‌کانی دیکه‌ی کومه‌لگه‌ی پیشه‌کوتنو و سهرده‌مییه‌کان هه‌یه. (قادر، ۲۰۱۸، ل ۱۴)

ئیمه له سهردهمی جیهانگیری ده‌ژین، بۆ ئه‌مه‌ش په‌یوه‌ندی به‌رده‌وام له نیوان زانست و ته‌کنه‌لۆژیا بوونی هه‌یه، وه په‌یوه‌ندی راسته‌وخویان له‌گه‌ل کومه‌لگا و ژینگه‌ی ده‌وروبه‌رمان هه‌یه، فیرکردن به سهرچاوه‌ی سهره‌کی داده‌نریت بۆ به‌هیزکردن و چالاککردنی ئه‌و په‌یوه‌ندیانه، بۆیه زۆریک له ولاتان گرنگیه‌کی زۆریان به فیرکردن و هه‌لسه‌نگاندنی ئه‌نجامه‌کانی داوه.

سه‌باره‌ت به پرۆسه‌ی فیرکردن ئامرازو که‌رسته‌یه بۆ سهرکه‌وتنی پرۆسه‌ی فیربوون و ئاسانکاری کردن بۆی پرۆسه‌ی فیرکردن سهرجه‌م کارو چالاکیه‌کانی ریکخستن و پلان دانان و دانانی پرۆگرام و شیوازو که‌رسته‌کانی فیرکردن ده‌گرته‌وه. (قه‌ره‌چه‌تانی، ۲۰۰۸، ل ۱۴-۲۹). بابه‌تی زانست به یه‌کیک له بابه‌ته قورس و ئالۆزه‌کان داده‌نریت بۆ قوتابیان، له‌بهر کومه‌لیک هۆکار، له‌وانه ژینگه‌ی په‌روهرده‌یی که تییدا ده‌خوینن، کاریگه‌ری له‌سهر ده‌سته‌کانه‌کانیان دروست ده‌کات.

ماموستا گرنگیه‌کی زۆری هه‌یه له پرۆسه‌ی فیرکردن، و سهرکه‌وتنی پرۆسه‌ی فیرکردن و گه‌یشتن به ئامانجه‌کانی به پله‌ی یه‌که‌م په‌یوه‌سته به ناست و کوالیتی ماموستایانه‌وه بۆیه سهرکه‌وتنی جیه‌جیکردنی ههر مهنه‌جیکی زانستی په‌یوه‌سته به راده‌ی تیگه‌یشتنی ماموستا. (صالح، ۲۰۲۲، ل ۸)، زۆر مۆدیل و ستراتیژی له‌سهر بنه‌مای تیوری بونیادگه‌ری بوونی هه‌یه، که ده‌توانریت له پۆلدا به‌کاربه‌نریت، له کاتی وانه‌وتنه‌وه‌دا ئه‌م مۆدیله‌نه به‌گه‌شتی جه‌خت له‌سهر رۆلی چالاکانه‌ی قوتابیان ده‌که‌نه‌وه له کاتی فیربووندا. له‌نیو ئه‌م مۆدیله‌نه‌دا مۆدیله‌ی (Thelen) هه‌یه که یه‌کیکه له مۆدیله‌کانی وانه‌وتنه‌وه که له‌سهر بنه‌مای بونیادگه‌رای کومه‌لایه‌تی دامه‌زراوه، چونکه قوتابیان رووبه‌رووی کیشه‌یه‌ک ده‌بنه‌وه هه‌ولده‌ده‌ن چاره‌سه‌ریک بدۆزنه‌وه، گرنگی مۆدیله‌ی ثیلین (Thelen) له وانه‌وتنه‌وه‌دا وه‌ک میتۆدیک و له قوتابیان ده‌کات بیر له ره‌هه‌ند و ناوه‌رۆکی وانه‌که بکه‌نه‌وه و ده‌رفه‌تیان پیده‌هات بۆ ده‌ربیرینی بۆچوونه‌کانیان به رۆحیکی دیموکراسی و زانستی خویندنه‌وه‌ی چه‌مه‌که‌کان ده‌بیته‌هۆی زیادکردنی توانای قوتابیان بۆ جیه‌جیکردنی ئه‌رکه سهره‌کیه‌کانی بابه‌تی زانست که نوینه‌رایه‌تی گۆرانیکاری و هه‌لسه‌نگاندن و پیشبینیکردن ده‌کهن. (توفیق، ۲۰۱۲، ل ۲۱۲)

لیکۆلینه‌وه‌ی به‌کومه‌ل ریگایه‌که بۆ فیرکردن که تییدا قوتابیان به هاوبه‌شی به شیوه‌ی گروهی بچووک کارده‌کهن بۆ لیکۆلینه‌وه‌و و تیگه‌یشتن له بابه‌تی خویندنه‌که‌یان. لیکۆلینه‌وه‌ی به‌کومه‌ل به شیوه‌یه‌ک دارپژراوه که سهرنجی هه‌موو لایه‌نه‌کانی توانا و ئه‌زمونی قوتابیان رابکیشیت که په‌یوه‌ندیان به پرۆسه‌ی فیربوونه‌وه هه‌یه، نه‌ک ته‌نها له بواری مه‌عریفی یان کومه‌لایه‌تی. ریبازیک بۆ په‌روهرده‌کاران دا‌بین ده‌کات بۆ به‌رپوه‌بردنی وانه‌وتنه‌وه و فیربوون له قوتابخانه‌دا، جیاوازییه‌کی به‌رچاوی له‌گه‌ل فیرکردنی نه‌ریتی هه‌یه.. (Sharan S. & Shara Y) 1992، ل ۱)، کومه‌لیک توژیینه‌وه جه‌ختیان له‌سهر گرنگی ئه‌م مۆدیله‌ کرده‌وه بۆ نمونه توژیینه‌وه‌کانی (Al-Nawaiseh a) (۲۰۲۲)، (الم‌رشدي و اخرون، ۲۰۱۵)، (عبدالله، ۲۰۱۶) و (سکران، 2016)، (عبدالله، ۲۰۲۳)، له‌سهر گرنگی مۆدیله‌ی ثیلین ((Thelen) کۆک بوون که ده‌بیته‌ چالاککردنی رۆلی قوتابی له پرۆسه‌ی فیرکردن و که‌مکردنه‌وه‌ی رۆلی ماموستا که پشت به وانه‌وتنه‌وه ئاسایی ده‌به‌ستیت و وه‌ک شیوازیکی وانه‌وتنه‌وه که به شیوه‌یه‌کی باو به‌کارده‌هینریت له وانه‌وتنه‌وه له زانکو و قوتابخانه‌کاندا، که ئه‌نجامه‌که‌ی دا‌برانی قوتابیان له یه‌کتر و له ده‌وروبه‌ریان، هه‌روه‌ها لایه‌نیکی تری ئه‌رینی له ریگه‌ی فیرکردن به گروه‌پات، له ژینگه‌یه‌کی پۆلی دیموکراسیدا، که تییدا قوتابیان دا‌به‌ش ده‌کرین به سهر گروه‌په‌کان

و ئالوگۆرى بىرورپا و بىرۆكەكانيان دەكەن، كە لە ئەجامدا دەستكەوتى مەعريفى زىاد دەكات، و لەگەل بەدەستەننانيكارامەبىكۆمەلايەتى -بەكارهينانى مۆديلى (Thelen) لىكۆلئىنەو بەشيوەى گروپ، لە بابەتى زانست پۆلى (هەشتەمى بنەرتى) ژىنگەيەكى ديموكراسى بۆ قوتابيان دەرەخسىنى بۆ دەرپىنى راوبۆچوونەكانيان.

۱-۲- كيشەى تويزينهوه - Problem of the Research

سەردەمى ئەمپرومان لەگەل خيرا زيادبوونى زانيارىيەكان و تەقىنەوەى بىئەندازەى زانين و شوپشى تەكئەلۆژيا و گۆرانكارىيە خيراو يەك لە دواى يەكەكانى سەرچەم بوارەكان دەناسرئەو، ئەمەش بەرەنگاربوونەو و هەرەشەيەكى گەرەيه و پووبەپووى پەرورەدەكارانى بواری پەرورەدەو فێركردن بووتەو و پووبەپووبوونەو وەيشى ئەستەمە، تەنها بە دۆزىنەوەى رېگەو شيوەى فێركارى هاوچەرخ و گونجاو نەبیت.

لە ئىستاشدا بەپرسانى بواری پەرورەدە و فێركردن لە هەولەى بەردەوامدان بۆ دۆزىنەوەى ئەو فاکتەرەنەى كە هۆكارن بۆ نزمى دەستكەوتى قوتابيان، بەشيوەيەك زۆرىك لە تويزەران و دەرورنناسان پىيان وايە يەكەك لە گرنگترين ئەو فاکتەرەنە برىتییە لە بەكارهينانى ئەو رېگا و شيوەزە كۆنانەى كە پىداويستىيەكانى دەستكەوتى قوتابيان دابىن ناكات لە بابەتەكانى خویندن بەشيوەيەكى گشتى (محمد، ۲۰۱۴، ل ۱).

رېگەكانى وانهوتنەوەى ئاسايى بۆتە هۆى نزمبوونەو ناستى زانستيان بەراى من بەشى زۆرى مامۆستيان تاكو ئىستا رېگەى كۆن بەكاردين لە وانهوتنەو ودا من دەمەوئە ئەم مۆديلە (Thelen) بەكاردينم و بزائم كاميان كارىگەرى زياترى هەيه لەسەر فېربوون.

بۆيە وا پىويست دەكات كە ئەو ستراتيژىيەت و رېگايانەى كە هەلەدەستن بە خویندنەو و فێركردن لەلايەن مامۆستاو، گوێگرتن و ئەزبەركردن لەلايەن قوتابيان بگۆردرين بە ستراتيژىيەت و رېگای نوێ كە جىرى هەبى و بىرى قوتابى چالاک بكات و داواى لىكات كە چالاک و كارىگەر بىت لە كردارى فێركردن (فاضل، ۲۰۱۸، ل ۸۴۱).

هەندىك لە زانايان پىيان وايە كە دەسكەوتى لاوازی لای هەندىك لە قوتابيان و سەرکەوتنيان لە بەدەستەنناني ئامانجى فێركردن يان فېربوونى هەندىك بابە تى ديارىكارو هۆكارەكەى لاوازی ناستى فېربوونيان يان توانای ژىريان نىيە بەلكو بە هۆى پە يرهو كردنى رېگای وانهوتنەو و ناستىيە لە لایەن مامۆستايانە وە ئاگادار نەبوونيانە لە رۆلى ستراتيژىيە نوێيەكان لە پرۆسەى فێركردن. (الزغلول والمحميد، 2007، ل 101).

وتنەو و وانهى زانستەكان پىويستى بە ستراتيژىيەتى نوێى خویندن هەيه كە ناوهرۆكى بابەتە زانستىيەكە بە شيوەيەكى ئاسان و سادە پيشكەش بكات و پەچاوى جياوازی تاكايەتى نيوان قوتابيان بكات

چەندىن تويزينهوه و ئەنجامى لىكۆلئىنەو و ناستى ئامازە بە لاوازی كارايى ئەو رېگايانەى وانهوتنەو و دەدەن كە لە ووتنەو و بابەتى زانستەكان و بە تايبەت بابەتى زانست دەگيرىنەبەرو بەكاردەهينرين، ئەو وەش لەو سۆنگەيەو جەخت لەسەر ناوهرۆكى بابەتە زانستىيەكان دەكەنەو، كە وا دەكات قوتابيان زانيارىيەكان لەبەربەكەن، لە رېگەى سەرنجدان و خویندنەو و تويزەر بۆ ژمارەيەك كۆرو كۆبوونەو و كۆنگرە، لەوانەش كۆنگرەى نىشتىمانى و لىكۆلئىنەو وەكانى پيشووتر، وەكو لىكۆلئىنەو وەكەى (راجى ۲۰۰۸) و لىكۆلئىنەو وەكەى (الحبابى ۲۰۰۵) و لىكۆلئىنەو وەكەى (التميمي ۲۰۰۶)، لە ئەجامدا بۆيان دەرکەوت كە كەمى دركپىكردنى مامۆستايان بەرامبەر مۆديلەكان و رېگەكانى وانهوتنەو و هاوچەرخ، هۆيەكن بۆ نزمى و دابەزىنى ناستى دەستكەوتى قوتابيان.

- ئايا مۆديلى (Thelen) كارىگەرى دەبىت لە بەرزكردنەو و دەستكەوتى خویندن قوتابيانى پۆلى هەشتەمى بنەرتى لە بابەتى زانست بۆ هەمووان.

۲-۱ : ئامانجى توپۇزىنە ۋە – Objective of the Research

– ئامانجى توپۇزىنە ۋە بىرىتتە لە زانىنى (دەستىنشانى كىرىگىرى مۇدىلى Thelen لەسەر دەستىكە وتى خويندىن لە بابەتى زانىست بۇ ھەمووان لاي قوتابىيانى پۇلى ھەشتەمى بىنەپەتى.

۴-۱: گریمانەى توپۇزىنە ۋە: Hypotheses of the Research

– جىاوازىيەكى بەھادارى ئامارى نىە لە ئاستى (۰.۰۵) لە نىوان ناۋەندەژمىرى نمرەكانى قوتابىيانى گروپى ئەزمونى و گروپى كۆنتىرۆلكراۋ لەسەر تاقىكردنەۋەى كوتابى دەستىكە وتى خويندىن.

۵-۱: سنورى توپۇزىنە ۋە: Limits of the Research

۱-۵-۱- لايەنى مۇبى: قوتابىيانى پۇلى ھەشتەمى بىنەپەتى لە قوتابىخانەى (دلى كوردستان) لە ناۋەندى پارىزگاي ھەۋلىر.
۲-۵-۱- لايەنى ماۋەبى: ۋەرزى (يەكەم)ى خويندىن سالى (۲۰۲۴-۲۰۲۵) لە رىكەۋتى (۱۱/۳ / ۲۰۲۴ تاۋەكو ۱۹ / ۱۲ / ۲۰۲۴)

۳-۵-۱- لايەنى بابەتى: توپۇزىنە ۋەكە بەشى (يەكەم - دوۋەم - سىيەم - چوارەم) تايبەت بە پەرتوۋكى زانىست بۇ ھەمووان پۇلى ھەشتەمى بىنەپەتى لە خۇ دەگرىت، بۇ سالى خويندىن ۲۰۲۴-۲۰۲۵ چاپى سىزىدەھەم كە لە لايەن ۋەزارەتى پەروەردەى ھەرىمى كوردستانى عىراق.

۶-۱ دىار كىردى زاراۋەكان: Terms of The Research

كارىگەرى :

– شحاتە والنجار (۲۰۰۳): رادەى كارىگەرى فاكىتەرىك يان كۆمەلە فاكىتەرىكى سەربەخۆيە لەسەر فاكىتەرىك يان فاكىتەرىكى پاشكو (شحاتە والنجار، ۲۰۰۳، ص ۲۳۰).

پىناسەى رىكارى توپۇزەر:

تواناى كارىگەرى گۇراۋى سەربەخۆى مۇدىلى Thelen لەسەر گۇراۋەى پاشكوۋى دەستىكە وتى خويندىن لە بابەتى زانىست بۇ ھەمووان و رۇشنگەرى زانىستى لاي قوتابىيانى پۇلى ھەشتەمى بىنەپەتى.

مۇدىل – Model

ئامرازىكى شىكارى يان شىۋازىكى شىكارىيە كە يارمەتيدەرە لە پەرهپىدانى تەكنىكى فىركىرەن بە گشتى و يارمەتيدەرە لە دامەزىراندنى بناغەكانى زانىستى وائەۋتتەۋە. (الدرىچ، ۲۰۰۴، ۴۷).

پىناسەى رىكارى توپۇزەر:– كۆمەلىك ھەنگاۋ، كىردار، يان پلانى يەك لە دواى يەك كە توپۇزەر لە كاتى وائەۋتتەۋەدا ئەنجامى دەدات، كە ئامانجىيان يارمەتيدانى فىرخوازەنە بۇ وروژاندنى سەرنج و پالەنر لە نىوان خويندىكارانى قۇناغى ھەشتەمى بىنەپەتى، ھاۋكات ھەلبۇزاردنى گونجاۋترىن و باشترىن ئامراز كە لە رىگەيەۋە ئامانجە سەركىيەكانى وائەكە روون دەبىتتەۋە.

مۇدىلى (Thelen) :

(مرعى والحىلە، ۲۰۱۱) مۇدىلىكى فىركارىيە لەسەر بىنەماى فىربوۋنى ھاۋبەش بىنات نراۋە ، كە ئامانجى دروستكىردنى ژىنگەيەكى كۆمەلايەتى كارلىككارانەيە تىيدا رۇخى دىموكراسى و ئازادى بىروپا و دانوستانى كۆمەلايەتى قوۋلتر بىتتەۋە، بە لەبەرچاۋگرنتى پۇل كە ۋەك كۆمەلگەيەكى بچوۋكە ۋە بەشىكە لە كۆمەلگەيەكى گەۋرەتر. (مرعى والحىلە، ۲۰۱۱، ۱۹۵).

پىناسەى رىكارى توپۇزەر:

پۇرسەيەكى كارلىككارى گروپىيە، چەند ھەنگاۋىك لە خۇدەگرىت، بۇ پەرهپىدانى رۇلى قوتابىيان ،مامۇستا سەرەتا بە

خستنه پرووی کیشه یه ک دست پیده کات بۆ هاندانی قوتابیان بۆ دهربرینی بیرو رایان و لیکولینه وه بۆ به دهسته هینانی دهسته وتی خویندنیان له ناو پۆلدا له ژیر رۆشنایی ئه و بابه ته ی که ده بی بخوینریت

دهسته وتی خویندن - achievement :

عبدالسمیع (۲۰۱۶): بریتیه له و بره زانیاری و زانسته ی که قوتابی دهستی ده که ویت له وانه یه کی دیاریکراو، وه ئه م دهسته وته ش دهرده بردریت به تاقیکردنه وه ئاماده کراوه کان که دناسریته وه به راستگویی و جیگیری و بابه تی. (عبدالسمیع، ۲۰۱۶، ل ۵)

پیناسه ی ریکاری توێژه ر:

دهرئه نجامی ئه و شتانه یه که خویندکارانی پۆلی هه شته می بنه رتی له چوار به شی یه که می بابه تی زانست بۆ هه مووان فیژی بوون که بریاره توێژینه وه که ی له سه ری ئه نجام بدریت، به و نمرانه ده پتوریت که قوتابی له تاقیکردنه وه ی دهسته وتدا به دهستی ده هینیت، توێژه ر ئاماده ی ده کات به مه به سته ی گه یشتن به ئامانجه کانی توێژینه وه.

چوارچۆیه ی تیۆری و لیکولینه وه کانی پینشو: Theoretical Background

۱-۲ مۆدیلی Thelen Mode

پهروه رده کاری ئه مه ریکی جۆن دیوی له سالی ۱۹۱۶، کتیبی دیموکراتی و پهروه رده ی نووسی، ئه و کاته مامۆستای زانکۆی شیکاگو بوو، بیرو که که ی دیوی بریتی بوو له وه ی که ده بیت مامۆستایان له ژینگه ی فیرکاری سیسته میکی کۆمه لایه تی بدۆزنه وه و دابه یینن که ریکارییه دیموکراسیه کان و پرۆسه زانستیه کان له خۆبگریت، یه که م به رپرسیاریتیا ن وروژاندنی پالنه ره کانی قوتابیان بیت بۆ ئه وه ی کار له سه ر هاوکاریکردنی یه کتری بکه ن و سه رنج له کیشه و گرفته کۆمه لایه تیه گرنه گه رۆژانه ییه کان بدن، زیده باری ئه و توانایانه ی له ناو کۆمه له بچوو که کاندایه یانبه خشی بۆ چاره سه رکردنی کیشه کان و فیرکردنی قوتابی به بنه ماو ریسا دیموکراسیه کان له میانی کارلیکی رۆژانه ی یه کیکیان له گه ل ئه وانه ی دیکه. هیربیرت ثیلین (Herbert Thelen) پشتی به بیرو که کانی جۆن دیوی به ستوه، که له سه ر بنه مای تیۆرییه که ی سه رچاوه ی گرتوه که له کتیبی (دیموکراسی و پهروه رده) دا هاتوه.

له سالی ۱۹۶۰ Thelen ریکاری وردتری له زانکۆی شیکاگو په ره پێدا بۆ ئه وه ی یارمه تی قوتابیان بدات به شیوه ی گروپ کاربکه ن، Thelen ئامازه ی به وه دا که توێژینه وه که ده بیت تاقیگه یه ک، یان مینی دیموکراسیه ک بیت که ئامانجه که ی لیکولینه وه بیت له کیشه گرنه کانی کۆمه لایه تی و نیوان که سه کان. Thelen خۆی ته رخان کردبوو بۆ لیکولینه وه له دابنامیکی گروپ، و فورموله یه کی روون و وردی بۆ لیکولینه وه ی گروپی په ره پێدا و بنه مایه کی چه مکی بۆ پیشه که وتنه نوییه کانی فیربوونی هاوبه ش دابین کرد (جابر، ۱۹۹۹، ل ۸۳-۸۴).

مۆدیلی (Thelen) (لیکولینه وه ی به کۆمه ل) مۆدیلیکی گرنگی فیربوونه له فیربوونی هاوبه شدا که یارمه تیده ره بۆ په ره پێدانی بیرکردنه وه ی زانستی قوتابی. گرنگی به کارلیکی ئه ندامانی ناو گروپه بچوو که کاندایه ی هینانه دی گۆرانکاری و دهرئه نجامی ئه کادیمی و کۆمه لایه تیه ئه رینییه کان، گرنگی ئه م مۆدیله له وانه وتنه وه دا تیشک ده خریته سه ر ئه وه ی که قوتابی هه ست به په هه ند و ناوه رۆکی وانه که بکات، رینگا به قوتابی دهادت به دهربرینی بۆ چوونه کانیان به رۆحیکی دیموکراسی و زانستی. به پشتبه ستن به و شتانه ی باس کرا، به پنی مۆدیلی ثیلین (thelen)، قوتابیان له پۆله کاندایه نه ی بینه ر نین، به لکو قوتابیان چالاکن، چونکه ئه وان به رپرسیاران له فیرکردنی خۆیان، هه روه ها مامۆستایان ده توانن رۆلی ئاسانکاری بگین هه موو ئه مانه یارمه تیده رن بۆ ئه وه ی پرۆسه ی فیرکاری وروژینه ر و نوی بیت. (Nawaiseh a, ۲۰۲۲، ل ۲۳).

گرنگی مۆدیلی ثیلین له وانه وتنه وه دا ئه و راستیه ده رده خات که میتۆدیکه وا له قوتابیان ده کات بیر له په هه نده کان و ناوه رۆکی وانه که بکه نه وه و دهرفته یان پیده دات به رۆحیکی دیموکراسی و زانستی بۆ چوونه کانیان دهربرین. (توفیق، ۲۰۲۱، ل ۲۱۸)

ههنگاوه کانی به کارهیتانی لیکۆلینه وهی به کۆمه ل (Thelen Model) – Steps of using Thelen Model :
 ههنگاوه یه کهم – قوتابیان رووبه پرووی کیشه یه که یان دۆخیکی سه لیشیواو ده کرین، جا به پلان بیت یان بی پلان.
 ههنگاوی دووهم – تییینی کردنی کاردانه وه کانی قوتابیانی گروپه که به رامبه ر به دۆخه که.
 ههنگاوی سێهه م – دیاریکردنی کیشه که و دارشتنی ئه رکه کانی خویندن و ئاماده کردنیان بۆ ههنگاوی لیکۆلینه وه،
 دیاریکردنی کیشه که و دیاریکردنی رۆل و به رپرسیاریه تیه کهان
 ههنگاوی چوارهم – خویندن و لیکۆلینه وهی به شیوهی سه ره به خوو گروپی له.
 ههنگاوی پێنجهم – شیکردنه وهی رادهی پیشکه و تنه کان تا چه ند ئامانج به کارهیتانی پرۆسه که ها توته دی.
 ههنگاوی شه شه م – دووباره کردنه وهی چالاکیه کان بۆ رووبه پروو بوونه وهی له بارودۆخی تر.
 (Joyce & Weil, 2009, ل 243)، (Ian & Samuel, 2005, ل 79)، (2006, ل 262)

The role of the teacher according to the Thelen model – Thelen مۆدیولی به پێی مامۆستا

- 1- ده ستنیشانکردنی کیشه که و فورموله کردنی به شیوه یه که که بتوانریت چاره سه ر و لیکۆلینه وهی له گه لدا بکریت.
- 2- دابه شکردنی قوتابیان به سه ر گروپه کان و دیاریکردنی رۆله کانیان، بۆ دلنیا بوون له راو و بۆ چونه کانیان و به شیوه یه کی ئه رینی و کاریگر.
- 3- ئاماده کردنی ئامراز و که رسته ی پێویست.
- 4- به دوادا چوون بۆ پیشکه و تنی قوتابیان له گروپه که دا.
- 5- ئاماده کردنی ژینگه ی فیربوون و ریکخستنی قوتابیان بۆ جیهه جیکردنی ئه زمونه که.
- 6- دابینکردنی کیشه یان بارودۆخ بۆ قوتابیان.
- 7- وروژاندنی سه رنجی قوتابیان و وروژاندنیان بۆ بابته ی وانه که. (خضر، 2006، ل 262)

رۆلی قوتابی له مۆدیولی Thelen: مۆدیولی ثیلین جهخت له سه ر چالاکیی قوتابی ده کاته وه به پله ی یه که م له ناو گروپه که دا، جا تا که سه سی بیت یان به کۆمه ل. ئه و که سه یه که زانیاریه کان ریکده خات و دیاری ده کات که ده یه ویت بگاته چی له و چاره سه رانه ی که پیشنیاری ده کات یان هاوکاره کانی له و گروپه ی که سه ر به خو یه تی. به م شیوه یه رۆلی خویندکار به پێی مۆدیولی ثیلین جیاوازه له و دۆخه ئاساییانه ی که له بارودۆخی ئاسایی پۆلدا پراکتیزه ی ده کات. (توفیق 2012، ل 229)

رۆلی قوتابی به پێی مۆدیولی (Thelen) ثیلین له م خالانه ی خواره وه دا چر ده بیته وه:

1. ریکخستنی ئه زمون و ده ستنیشان کردن و دارشتنه وهی.
2. کۆکردنه وهی زانیاری و داتا کان و ریکخستنیان.
3. چالاک کردنی ئه زمونه کانی پیشووتریان و به ستنه وهی به ئه زمونه کان و هه لۆیسته نو ییه کان و جیا کردنه وهی زانیاریه په یوه سه ته کان له و زانیاریانه ی په یوه ستن نین به و هه لۆیسته فیرکاریانه ی که رووبه پرووی ده بنه وه و توانایه کی هزی زۆر بۆ به ده سه تیه تانی ورده کاریه کانی هه ر هه لۆیسته یکی فیرکاری ده به خشن.
4. خستنه پرووی به رده و امیدان به کارلیکی به کۆمه ل، به مه رجیک تاکیتی (خه سه له تی تا که که سه ی) خزیان له ده ست نه دن، واته (قوتابیان به شداریه کی کاریگر له له لیکۆلینه وهی به کۆمه ل بکن. (یوسف قظامی و نایفه قظامی، 1999، ل 26)

چه مکی ده ستکه وتی خویندن – The concept of academic achievement :

ده ستکه وتی خویندن یه کیکه له ئامانجه گرنگه کانی پرۆسه ی په روه رده و فیرکردن که هه میشه دامه زراوه په روه رده ییه کان هه ولی به ده سه ته تانی ده دن، چونکه به هۆی ده ستکه وتی خویندنه وه هه ریه که له مامۆستا و قوتابی

ئاستى بەرھەم و پيشكەوتنى خۆى دەزانىت (جبر و ئەوانى تر، ۲۰۱۸، ل ۴۹)، بۇيەدەستكەوتى خويندن بە بناغەيەكى سەرەكى دادەنرىت لە کردارى فيزکردن برىتييه لە ھەموو ئەو شتەنەى كە قوتابيان بەدەستى دەھينن لە زانيارىيەكان و بەھاكان و شىوازەكانى بىرکردنەو و تواناكان بۇ چارەسەرکردنى.

دەكرى ھەندىك ھۆكار دەستنيشان بكرىت كە دەبىتە مایەى دابەزىنى ئاستى دەستكەوتى قوتابيان و بۇ مامۆستاش بگەرپنەو، بەمجۆرەى خوارەو:

- ۱- نزمى كەم بەكارھىنانى شىوازە كاریگەرپنەو بە وانهوتنەو دا.
- ۲- كەمى شارەزایى مامۆستا بەو رېگەو شىوازى وانهوتنەوانەى كە دەكرى بەكارھىنانى لەگەل قوتابيانى لاوازدا بىتتە مایەى پيشكەوتنن.
- ۳- لاوازى كەسایەتیی مامۆستا و پەفتارەكانى كە دەبنە مایەى دووركەوتنەو قوتابى لى و لە وانهكەش.
- ۴- لاوازى توانا و لپھاتووی مامۆستا.
- ۵- كەمى بەكارھىنانى شىوازەكانى ھاندانى پىويست بۇ زيادکردنى دەستكەوتى خويندن لەلایەن مامۆستاو. (راشد، ۲۰۰۱: ۲۱-۲۲).

- ۶- رەچاوەکردنى جياوازی تاكەكەسى نىوان قوتابيان لە كاتى وانهوتنەو بە شىوہەكى گونجاو لەلایەن مامۆستا.
- ۷- پشتبەستنى تەواوتى مامۆستا بە كتيبي دەرسى، و زياد نەکردنى زانيارى لە دەروەى پروگرامى خويندن بۇ قوتابيان، بەجۆرىك خويندكار لە كەشووہەواى كتيبي خويندن بەجىبھىلئىت و بچىتە ناو كەشووہەواى ئەو ژىنگە دەركەيەى كە سەر بە خۆيەتى. (الكرعاوي، ۲۰۲۴، ل ۴۱).

۲- تووژىنەوہەكانى پيشوو - Previous studies

ئەم بەشە ژمارەيەك تووژىنەوہى پيشوو تر لەخودەگرىت كە پەيوەنديان بە بابەتى تووژىنەوہەكەو ھەيەو لە دەستنيشانکردنى ئامرازەكانى تووژىنەوہەكە سووديان بە تووژەران گەياندووہ،

تووژىنەوہەكانى پەيوەست بە كاریگەرى مۆدیلی (Thelen) - (ليكۆلینەوہى بە كۆمەل)

تووژىنەوہى (غضببان، ۲۰۱۴) بغداد

ئامانجى تووژىنەوہەكە زانينى (كاریگەرى مۆدیلی ثيلين لەسەر بەدەستنيشانى خويندنى ناوہندى لە نىوان خويندكارانى كۆليژى پەروەردەى ئيبين روشد بۇ زانستە مرۆپيەكان) بۇ گەيشتن بە ئامانجى تووژىنەوہەكە، كەنومونەى تووژىنەوہەكە پىكھاتبوو لە (۷۰) قوتابى نير و مى لە بەشى زمان. خويندكارانى كورد لە كۆليژى پەروەردە ئيبين روشد بۇ زانستە مرۆپيەكان دابەشكران بۇ دوو گروپ، گروپى (أ) برىتى بوون لە (۳۵) قوتابى نوينەرايەتى گروپى تاقىكارىيان دەكرد كە بەپىتى مۆدیلی ثيلين دەيانخويند، گروپ (ب) كە برىتى بوون لە (۳۵) قوتابى نوينەرايەتى گروپى كۆترولكردنن دەكرد كە بە شىوازى تەقلىدى دەيانخويند. تووژەر پىداويستىيەكانى تووژىنەوہى پلانى وانهوتنەو ئامادەكرد كە پىكھاتبوو تاقىکردنەوہەكى دەستكەوت كە پىكھاتووہ لە (۲۰) بېرگە لە پرووى ئامارىيەوہ: تووژەر رېگەى ئامارى گونجاوى بەكارھىنا بۇ گەيشتن بە ئامانجەكانى ليكۆلینەوہەكانى، لەوانە تاقىکردنەوہى T بۇ دوو نمونەى سەر بەخۆ، ھاوكۆلگەى گرانى، ھاوكۆلگەى جياكارى، ھاوكۆلگەى جىگرەوہ وەلامە ھەلەكان و ھاوكيشەى كودەر-پىچاردسۆن. تووژىنەوہە ئەنجامەكان دەريانخستووہ: كە مۆدیلی ثيلين لە فيزکردنى خويندنى ناوہندى و بالادەستىيەكەى بەسەر شىوازى تەقلىدى دەستكەوت. جىبەجىكردى ھەنگاوەكانى مۆدیلی ثيلين ئىلھامبەخش بوو بۇ ھەماسەت و زىندوویى لە دلئى خويندكاران و بلاوکردنەوہى رۆحى ھاوكارى لە نىوان ئەوانى تردا.

تویژینه وه (المرشیدی و اخرون، ۲۰۱۵) بابل

تویژینه وه که له زانکوی بابل ئەنجام دراوه، ئامانجی تویژینه وه که لیکۆلینه وه بوو له (کاریگه‌ری به‌کاره‌یتانی مۆدیلی ئیلین له‌سه‌ر به‌ده‌سته‌یتانی چه‌مکه‌ فیزیاییه‌کان و په‌ره‌پیدانی بیرکردنه‌وه‌ی زانستی بۆ قوتابیانی پۆلی دووه‌می ناوه‌ندی)، نمونه‌ی تویژینه وه که پیکهاتبوو له (۵۵) خویندکاری کچ له پۆلی دووه‌می ناوه‌ندی بۆ سالی خویندنی (۲۰۱۳-۲۰۱۴) له قزای ئەلشه‌تره/ به‌و پیه‌ی گروپی تاقیکاری ژماره‌یان (۲۸) خویندکاری کچه که به‌کاره‌یتانی مۆدیلی (Thelen) خویندوویانه، له‌کاتیکدا گروپی کۆنترۆل ژماره‌یان (۲۷) خویندکاری کچه به‌کاره‌یتانی شیوازی ته‌قلیدی لیکۆلینه‌وه‌ی له‌سه‌ر کراوه. تویژهر (۳۹) چه‌مکی زانستی له چه‌مکه‌کانی فیزیایی ده‌ستنیشان کرد له چوارچۆیه‌ی چوار به‌شی کۆتایی کتییی فیزی بۆ پۆلی دووه‌می ناوه‌ندی، هه‌ر بۆ تاقیکردنه‌وه‌ی په‌ره‌پیدانی بیرکردنه‌وه‌ی زانستی (۲۵) فقره‌ی فره‌ه‌لبژاردن، و راسنگۆییان پشتراستکراوه‌وه، ئەنجامه‌کان ده‌ریانخست، ئەو قوتابیانه‌ی له گروپی تاقیکاری که به‌پیه‌ی مۆدیلی ئیلین خویندوویانه، له گروپی کۆنترۆل باشت‌تر بوون که به‌شیوازی ته‌قلیدی خویندوویانه له تاقیکردنه‌وه‌ی به‌ده‌سته‌یتانی چه‌مکه‌کانی فیزی و له تاقیکردنه‌وه‌ی په‌ره‌پیدانی بیرکردنه‌وه‌ی زانستیدا به‌جیاوازییه‌کی ئاماری گرنگ. (المرشیدی و اخرون، ل ۲۴۸)

- تویژینه‌وه‌ی په‌یوه‌ست به‌گۆراوی ده‌سته‌کوتی خویندن (جاعد، ۲۰۱۶) به‌غداد

ئهم تویژینه‌وه‌یه له به‌غداد ئەنجام دراوه. ئامانجی تویژینه‌وه‌که ده‌ستنیشانکردن: کاریگه‌ری مۆدیلی رۆتکۆف له‌سه‌ر ده‌سته‌کوتی خویندکارانی پۆلی چواره‌م. له‌بابه‌تی زانستی بایۆلۆجیدا. نمونه‌ی تویژینه‌وه‌که له خویندکارانی پۆلی چواره‌می زانستی له یه‌کیک له قوتابخانه‌کان پیکهاتبوو، دابه‌شکران به‌سه‌ر دوو گروپ یه‌کیکیان نوینه‌رایه‌تی گروپی تاقیکاری (۷۲) قوتابیان ده‌کرد که به‌پیه‌ی مۆدیلی رۆتکۆف خویندوویانه و ئەوی تر گروپی کۆنترۆل (۷۲) قوتابی که به‌شیوازی ئاسایی وانه‌که‌یان خویند، تویژهران ئامرازێ تویژینه‌وه‌که‌یان ئاماده‌کرد له‌بابه‌تی بایۆلۆجی، که پیکهاتبوو له (۵۰) پرگه‌ی تاقیکردنه‌وه‌، دوا‌ی ته‌واوبوونی تاقیکردنه‌وه‌که، به‌کاره‌یتانی تاقیکردنه‌وه‌ی بۆ دوو نمونه‌ی سه‌ره‌به‌خۆ، ئەنجامه‌کانی نیشاناندا که بالاده‌ستی خویندکارانی گروپی تاقیکاری له‌سه‌ر خویندکارانی گروپی کۆنترۆل له تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌کوته‌کاندا.

۲- ده‌توانین سووده‌کانی له تویژینه‌وه‌کانی پێشوو له‌م خالانه‌ی خواره‌وه کورت بکه‌ینه‌وه:

تویژهر به‌پیداچوونه‌وه به تویژینه‌وه‌کانی پێشوو، توخمه‌ پێویسته‌کانیان بۆ کاری میتۆدۆلۆژیای تویژینه‌وه‌ی له چۆنیه‌تی هه‌لبژاردنی میتۆدۆلۆژیای تویژینه‌وه و ئاماده‌کردنی ئامرازه‌که و هه‌لبژاردنی رێبازی گونجاو بۆ تویژینه‌وه‌که و هه‌لبژاردنی کۆمه‌لگه‌ی تویژینه‌وه و نمونه‌یان ده‌ستنیشان کرد. هه‌روه‌ها تویژینه‌وه‌کانی پێشوو یارمه‌تیدەر بوون له پشتراستکردنه‌وه‌ی راسنگۆیی و متمانه‌پیکراوی ئامرازه‌کان، جگه له زانیی ئەو شیوازه ئاماریانه‌ی که له شیکردنه‌وه و گفتوگۆکردن له‌سه‌ر ئەنجامه‌کان به‌کاره‌یتراون و سووده‌رگرتن له هه‌لبژاردنی ریکاره‌کان و هه‌نگاه مه‌یدانییه‌کان بۆ جیه‌جیکردنی تویژینه‌وه‌که. هه‌روه‌ها یارمه‌تیدەر بوون له دروستکردنی تیروانینیکی پوون بۆ ئەو تیروانینه که په‌یوه‌ندی به مۆدیلی Thelen هه‌یه له قوناغه‌ بنه‌ره‌تیه‌کاندا هانی قوتابیانی ده‌دات بۆ لیکۆلینه‌وه و دۆزینه‌وه و گه‌یشتن به چاره‌سه‌ریک بۆ کێشه‌کان به شیوه‌یه‌کی زانستی.

۳- ریکاره‌کانی جیه‌جیکردنی تویژینه‌وه

۱-۳: رێبازی تویژینه‌وه: Methodology

رێبازی گونجاو بۆ ئەنجامدانی ئەم تویژینه‌وه‌یه بریتیه له رێبازی ئەزمونی چونکه سروشتی تویژینه‌وه‌که و ئامانجه‌کانی پێویست ده‌کات که تویژینه‌وه‌که ئەزمونی بیت، وه‌مه‌به‌ست له رێبازی ئەزمونی گۆرانیکی به‌مه‌به‌ست و

ریکخوا و پروونه بۆ دیاردهیهک به مەرجه دیاریکراوهکان، پاشان تییینیکردنی ئەنجامهکان و گۆرانکاریهکان له خودی دیاردهکه و شیکردنهوهیان (حسن، ۲۰۲۱، ل ۷۵)، وه ئەم ریبازه به کاریگهترین ریبازی توێژینهوه دادهندریت بۆ چارهسهرکردنی کیشهکان به رینگایهکی دروست و زانستیانه (بدر، ۱۹۹۴، ل ۲۶۷)

۲-۳: نهخشهسازی ئەزمونی توێژینهوهکه - Experimental Design

توێژهر له توێژینهوهکهیدا نهخشهسازی ئەزمونی له رینگای دوو کۆمهلهی هاوسهنگ بهکارهینا، لهبهرئوهی نهخشهسازی ئەزمونی بهنزیکترین بهرنامه دادهندریت بۆ چارهسهرکردنی کیشهکان به رینگایهکی زانستی، وه چاکترین دهروازهیه بۆ چارهسهرکردنی کیشهکانی فیرکردن، جۆریکه لهو دیزاینهیه بهرزهفتیکی توندو تۆلی ههیه، ئەوهش بههۆی گونجانی لهگهڵ سروشتی توێژینهوهکه و ئامانجهکانی (ملحم، ۲۰۰۲، ل ۳۸۸).

بهمهبهستی هینانهدی ئامانجهکانی توێژینهوهکه، توێژهر نمونهی توێژینهوهکهی دابهشکرد بۆ دوو کۆمهلهی هاوسهنگ (ئەزمونی و کۆنترۆلکراو)، بهشیوهیهک کۆمهلهی ئەزمونی ئەو کۆمهلهیه که قوتابیهکان دهکهونه ژیر کاریگهری گۆراوی سهربهخۆ به بهکارهینانی مۆدیلی (Thelen)، وه کۆمهلهی کۆنترۆلکراویش ئەو کۆمهلهیهی که قوتابیهکان ناکهونه ژیر گۆراوی سهربهخۆ، بهلکو لهژیر بارودۆخی ئاسایی دهمیننهوه بهبێ ئوهی ههچ کاریگهریهک یان گۆرانیکی بخریته سهر، به ستراتژییهتی فیربوونی پیرهوکراو وانیهان پینگوترايهوه. ههروهک له خشتهی ژماره (۲-۱) روونکراوتهوه.

خشتهی ۲-۱ روونکردنهوهی نهخشهسازی ئەزمونی توێژینهوهکه

تاقیکردنهوهکانی کوتایی	گۆراوه پاشکۆکان	گۆراوه سهربهخۆکان	هۆبه	کۆمهلهکانی توێژینهوه
دهستکهوتی خویندن	دهستکهوتی خویندن	مۆدیلی <u>Thelen</u>	ب	ئەزمونی
		ستراتژییهتی فیربوونی پیرهوکراو	أ	کۆنترۆلکراو

۳-۳: کۆمهلهگای توێژینهوهکه و نمونهکهی: Research Community and Sample

۱-۳-۳: کۆمهلهگای توێژینهوهکه : Research Population

دهستنیشانکردنی کۆمهلهگای توێژینهوه له توێژینهوه پهروهردیهیهکاندا کاریکی گرنگه و سههرهکیه، لهبهرئوهی یهکهم ههنگاو له ههلبژاردنی نمونهی توێژینهوهدا، دهستنیشانکردنی کۆمهلهگای جیگای بایهخ پیدانه، واته توێژهر دهیهوویت ئەنجامی توێژینهوهکهی لهسهر کۆمهلهیک گشتاندن بکات، کۆمهلهگای توێژینهوهکهش بریتیه له گهورهترین کۆمهله که گریمانه دهکریت ئەنجامی توێژینهوهکهی لهسهر بگشتیندریت (کهريم، 2014، ل ۷۱).

سهبارته به کۆمهلهگای ئەم توێژینهوهیه ئەوا بریتیه له قوتابیانی پۆلی ههشتهمی بنهپهتی له قوتابخانهی دلی کوردستانی بنهپهتی یهکیک له قوتابخانهکانی سهر به ناوهندی پاریزگای ههولیر که ژمارهی قوتابیانی (۶۳) قوتابیه، بۆ سالی خویندنی (۲۰۲۴-۲۰۲۵) بۆ پراکتیزهکردنی کاری توێژینهوهکهی.

۲-۳: نمونهی توێژینهوهکه - Research Sample

نمونهی توێژینهوهکه بریتیه له بهشیک لهو کۆمهلهگایه که خهسلهتیکی تیدایه و نوینهرایهتی کۆمهلهگهکی دهکات. (بۆکانی، ۲۰۱۶)، ههلبژاردنی نمونهی توێژینهوه یهکیکه له ههنگاو و قوناغه گرنگهکانی توێژینهوه. (عبیدات و اخرون 2004، ل 99) بۆیه توێژهر دواي دهستنیشانکردنی کۆمهلهگای توێژینهوهکه، دهستیکرد به ههلبژاردنی نمونهی توێژینهوهکهی بهم شیوهیهی خوارهوه:

۲-۳-۱- نمونه‌ی قوتابخانه‌کان - School Sample

تویژهر بۆ هه‌لبژاردنی قوتابخانه‌یه‌ک له‌ناو کۆمه‌لگای تویژینه‌وه‌که هه‌ولیکێ زوری دا تا ئه‌و قوتابخانه‌یه‌ی مه‌به‌ستی بوو هه‌لبژارد تاوه‌کو ببێته ئه‌و جیگایه‌ی که تویژینه‌وه‌که‌ی تیا‌دا نه‌جام بدریت، یه‌کیک له‌و قوتابخانه‌ش قوتابخانه‌ی (دلی کوردستان) ی بنه‌رتی بوو که به‌ شینوه‌یه‌کی مه‌به‌ستدار هه‌لبژارد، ئه‌ویش له‌به‌ر ئه‌م هۆکارانه‌ی خواره‌وه‌:

- گونجاوی هه‌لگه‌وته‌ی جوگرافی قوتابخانه‌که له‌گه‌ل کات و ده‌رفه‌تی تویژهر و ئاسانی ئاماده‌بوونی له‌ قوتابخانه‌که بۆ ئه‌نجامدانی کاری تویژینه‌وه‌که به‌بێ کێشه و گرفت.

- قوتابخانه‌که بۆ جیبه‌جیکردنی تویژینه‌وه‌که گونجاو بوو له‌ رووی باله‌خانه‌ی قوتابخانه و فراوانی پۆله‌کان و گونجاوی ژماره‌ی قوتابییه‌کان.

- هاوکاری مامۆستای بابته (زانست) کارگێری قوتابخانه‌ی بۆ جیبه‌جی کردنی و سه‌رکه‌وتنی ئه‌زمونه‌که.

۲-۲-۲- نمونه‌ی قوتابیان - Students Sample

سه‌باره‌ت به‌ نمونه‌ی قوتابیان، له‌ لایه‌ن تویژهر قوتابیان به‌ شینوه‌یه‌کی هه‌ر مه‌کی هه‌لبژێردران له‌ نیوان (۳) سی پۆلی هه‌شته‌می بنه‌رتی له‌ قوتابخانه‌ی دلی کوردستانی بنه‌رتی، که له‌ ئه‌نجامدا پۆله‌کانی (أ، ب) وه‌ک نمونه‌ی تویژینه‌وه‌که هه‌لبژێردران، وه‌ بۆ دیاریکردنی کۆمه‌له‌کانی تویژینه‌وه‌که‌ش، دووباره‌ هه‌لبژاردنی هه‌ر مه‌کی ئه‌نجامدا و پۆلی (ب) وه‌کو کۆمه‌له‌ی ئه‌زمونی و پۆلی (أ) وه‌کو کۆمه‌له‌ی کۆنترۆلکراو دیاریکرا، وه‌ ژماره‌ی قوتابیانی هه‌ردوو کۆمه‌له‌که پیکه‌اتبوو له‌ (۴۲) قوتابی کچ، به‌ شینوه‌یه‌ک (۲۲) قوتابی کچ له‌ گروپی ئه‌زمونی، و (۲۰) قوتابی کچ له‌ گروپی کۆنترۆلکراو، به‌لام دوا‌ی دوورخستنه‌وه‌ی (۳) قوتابی که‌وتوو سالی پینشو له‌ هه‌ریه‌ک له‌ کۆمه‌له‌کانی تویژینه‌وه‌که، ئه‌وه‌بوو له‌ ئه‌نجامدا ژماره‌ی گه‌شتی قوتابیانی هه‌ردوو گروپ بوون به‌ (۳۹) قوتابی، به‌ شینوه‌یه‌ک (۲۰) قوتابی له‌ گروپ ئه‌زمونی، و (۱۹) قوتابی له‌ گروپ کۆنترۆلکراو، بۆ روونکردنه‌وه‌ی زیاتر برۆانه‌ خه‌شته‌ی (۳-۱) :

خه‌شته‌ی ۳-۱ خه‌سته‌رووی ژماره‌ی قوتابیانی هه‌ردوو کۆمه‌له‌ی تویژینه‌وه‌که

کۆمه‌له‌کانی تویژینه‌وه	پۆل	ژ.قوتابیان پینشو دوورخستنه‌وه	ژ.قوتابیانی که‌وتوو سالی پینشو	ژ.قوتابیانی پاش دوورخستنه‌وه
ئه‌زمونی	ب	22	2	20
کۆنترۆلکراو	أ	20	1	19
کۆی گه‌شتی قوتابیان		42	3	39

۲-۲-۴- هاوتاکردن کۆمه‌له‌کانی تویژینه‌وه‌که - The Equivalence of the two Research Group

هاوسه‌نگی نیوان کۆمه‌له‌کانی تویژینه‌وه، یه‌کیکه له‌ تاییه‌تمه‌ندیه‌کانی تویژینه‌وه‌ی ئه‌زمونی، چونکه تویژینه‌وه ئه‌زمونکاریه‌یه‌کان ده‌که‌ونه به‌ر کۆمه‌لیک گۆردراو و هۆکار که له‌ وانه‌یه کاربه‌که‌نه سه‌ر ئه‌نجامی هه‌لسه‌نگاندن و تاقیکردنه‌وه‌که، بۆیه تویژهر به‌ پینوستی زانی ئه‌و گۆردراوانه کۆنترۆل بکات، تا‌کو ده‌رفه‌ت بۆ کاریگه‌ری گۆردراوی سه‌ربه‌خۆ بره‌خسینیت له‌ ده‌رکه‌وتنی له‌ گۆراوی پاشکۆدا (حمد سعید، ۲۰۱۴، ۳۸)، پینشو ده‌ستپیکردنی ئه‌زمونه‌که، تویژهره به‌ گرنگی زانی بۆ ئه‌وه‌ی دلناییت له‌وه‌ی که قوتابیانی دوو گروپی تویژینه‌وه‌که له‌ رووی ئامارییه‌وه هاوتا بوون له‌ هه‌ندیک گۆراو که ده‌بیرین کاریگه‌رییان له‌سه‌ر سه‌لامه‌تی ناوخۆی و ده‌ره‌کی هه‌یه و کاریگه‌رییان له‌سه‌ر ئه‌نجامی ئه‌زمونه‌که هه‌یه، وه‌ ئه‌م گۆراوانه

- ۱- ته‌مه‌نی قوتابیان هه‌ژمارکراو به مانگ.
- ۲- ئاستی زیره‌کی.
- ۳- ده‌ستکه‌وتی خویندنی باوکان.
- ۴- ده‌ستکه‌وتی خویندنی دایکان.
- ۵- نمره‌ی قوتابیان له‌بابه‌تی زانست له پۆلی حه‌وته‌می بنه‌په‌تی بۆ سالی خویندنی (۲۰۲۳-۲۰۲۴).
- ۶- تیکرای نمره‌ی قوتابیان له پۆلی حه‌وته‌می بنه‌په‌تی بۆ سالی خویندنی (۲۰۲۳-۲۰۲۴).

پاش وه‌رگرتنی داتاگان سه‌ره‌تا تاقیکردنه‌وه‌ی دابه‌ش بوونی سروشتی بۆ هاوسه‌نگی (تکافؤ) پرسپاره‌کان به‌کار هینانی تیستی شابیرو ویلکس به‌کارهینرا بروانه خشته‌ی (2-3)، دواتر بۆ زانینی جیاوازی به‌هاداری ئاماری نیوان ناوه‌نده ژمیرییه‌کانی گوراوه‌کانی نیوان هه‌ردوو کۆمه‌له، توێژهر تاقیکردنه‌وه‌ی (Independent t-test) ی به‌کارهیناوه له‌سه‌ر بنه‌مای دابه‌شبوونی سروشتی بۆ کۆمه‌له‌کان بۆ دوو نمونه‌ی سه‌ربه‌خۆی ژماره یه‌کسان به‌کارهیناوه و به‌مه‌به‌ستی دلنیاپوون له نه‌بوونی جیاوازی به‌هاداری ئاماری له نیوان فیرخووانی کۆمه‌له‌کان، بروانه خشته‌ی (3-3):

خشته‌ی ژماره | 2-3 تاقیکردنه‌وه‌ی دابه‌ش بوونی سروشتی بۆ پرسپاره بپه‌کانی هاوسه‌نگی به‌کارهینانی تیستی شابیرو ویلکس.

برگه‌کان	کۆمه‌له‌ی	تیستی شابیرو ویلکس	نمره‌ی ئازادی	P-Value	دلالت
تاقیکردنه‌وه‌ی	ئه‌زموونی	0.9820	20	0.9520	دابه‌ش بوونی سروشتیه
پیشه‌کی پتوهر	کۆنترۆل	0.9310	19	0.1830	دابه‌ش بوونی سروشتیه
ته‌مه‌ن	ئه‌زموونی	0.707	19	0.000	دابه‌ش بوونی سروشتی نیه
	کۆنترۆل	0.915	19	0.092	دابه‌ش بوونی سروشتی یه
نمره‌ی زانست	ئه‌زموونی	0.959	19	0.550	دابه‌ش بوونی سروشتی یه
	کۆنترۆل	0.922	19	0.123	دابه‌ش بوونی سروشتی یه
کۆنمره‌ی نمره‌ی سالی پینشو	ئه‌زموونی	0.934	19	0.209	دابه‌ش بوونی سروشتی یه
	کۆنترۆل	0.930	19	0.176	دابه‌ش بوونی سروشتی یه
نمره‌ی راڤن بۆ زیره‌کی	ئه‌زموونی	0.934	19	0.202	دابه‌ش بوونی سروشتی یه
	کۆنترۆل	0.923	19	0.127	دابه‌ش بوونی سروشتی یه

له خشته‌ی سه‌ره‌وه ده‌رده‌که‌وێت داتاگان هه‌ردوو کۆمه‌له‌که به شیوه‌یه‌کی سروشتی دابه‌ش بوون چونکه به‌های چاوه‌پوانکراو هه‌ردوو گروه‌که گه‌وره‌تره له رێژه‌ی هه‌له (0.05)، بۆیه توێژهر (t-test) ی به‌کارهینا هه‌روه‌کو له خشته‌ی (2-3) خراوه‌ته‌پوو، جگه له کۆمه‌له‌ی ئه‌زموونی له گۆراوی ته‌مه‌ن که به‌شیوه‌یه‌کی سروشتی دابه‌ش نه‌بوون چونکه به‌های چاوه‌پوانکراو بچوکتیه له رێژه‌ی هه‌له (0.05)، بۆیه توێژهر تاقیکردنه‌وه‌ی (Mann-whitney) ی به‌کارهینا. به‌هه‌مان شیوه بۆ به‌راورد کردنی داتاگان گۆراوی پتوهری رۆشنگه‌ری زانستی بۆ هه‌ردوو کۆمه‌له‌که که تاقیکردنه‌وه‌ی (T-test) ی به‌کارهینا هه‌روه‌کو له خشته‌ی (3-4) دا خراوه‌ته‌پوو.

خشتهی ژماره 3-3 نهجامی شیکردنهوهی جیاوازی ناماری له نیوان هردوو کومهلهکه دا

دو کومهلهکه	دووباره بووهکان	ناونده ژمیرهیی	لادانی پیوهری	نرخه تیستی	P-Value	دهلالت
تەمەن	ئەزمونی	19	164.74	13.531	0.725 ^U	جیاوازی نیه
	کۆنترۆل	19	163.84	11.122		
نمره ی زانست	ئەزمونی	19	72.79	12.300	0.152 ^t	جیاوازی نیه
	کۆنترۆل	19	66.63	13.631		
تیکرا ی نمره	ئەزمونی	19	75.95	10.957	0.586 ^t	جیاوازی نیه
	کۆنترۆل	19	77.84	10.265		
نمره ی راڤن بۆ زیرهکی	ئەزمونی	19	25.47	5.295	0.466 ^t	جیاوازی نیه
	کۆنترۆل	19	26.63	4.349		

t: t-test, U: Mann-Whitney U

۴- ئاستی خویندهواری دایک و باوکانی قوتاییانی هردوو گروپ: پیشنیار دهکه م هه موو کومهلهکان بگۆردین بۆ گروپ.

مه به سستی توێژهر له ئاستی خویندهواری دایکانی قوتاییان ئه وهیه، که بۆی پرونیته وه و بزانیته که دایکانی قوتاییانی هردوو کومهلهی توێژینه وه خاوهنی چ ئاستیکی خویندن له و ئاستانهی که توێژهر دیاریکردوه، که ژماره یان (۳) ئاسته، ئاستهکانیش بریتی بوون له (سه رهتایی به خواره وه ژماره ۱)، ئامادهیی به خواره وه ژماره ۲)، دبلۆم به سه ره وه ژماره ۳)) پاشان هه لسا به جیبه جیکردنی ریکاری ناماری له گه ل داتا تایه تیه کانی ده سته وتی خویندنی دایکی قوتاییانی هردوو کومهله که به به کارهینانی (مربع کای - کا^۲)، بۆ زیاتر پرونکردنه وه بروانه خشتهی (۳-۵):

خشتهی ژماره ۳-۵ خسته پوهی جیاوازی نیوان کومهلهکان و ئاستی خویندهواری دایک و باوکی قوتاییان

Test Value (P-Value)	کومهلهکان			سه رهتایی به خواره وه	ئاستی خویندهواری باوک
	کۆ	کۆنترۆلکراو	ئەزمونی		
0.829 (0.652 ^t) جیاوازی نیه	8	3	5	به	ئاستی خویندهواری باوک
	16	8	8	به	
	14	8	6	دبلۆم به سه ره وه	
	38	19	19	کۆ	
Test Value (P-Value)	کومهلهکان			سه رهتایی به خواره وه	ئاستی خویندهواری دایکان
	کۆ	کۆنترۆلکراو	ئەزمونی		
5.590 (0.061 ⁺) جیاوازی نیه	13	4	9	به خواره وه	ئاستی خویندهواری دایکان
	15	7	8	ئامادهیی به خواره وه	
	10	8	2	دبلۆم به سه ره وه	
	38	19	19		

3-5: ده‌ستيشانکردنی گورپاوه‌کانی توپژینه‌وه‌که و کونترولکردنیان: Define Research Variables

بۇ گه‌يشتن به ناستيکی بالا بۇ کونترولکردنی ئەزموونی توپژینه‌وه‌که جيبه‌جی کردنی به شيويه‌کی سهرکه‌وتوو، توپژهر توانی کونتروللی ئەو گورپاوانه بکات که په‌يوه‌نديان به ریکاره‌کانی ئەزموونه‌که هه‌یه، واته زالبوون به‌سهر هه‌ندی هۆکاری دزه‌کردوو که له وانیه کاریگه‌رییان بۆسهر دروستی ئەزموونه‌که هه‌بیت، سهرکه‌وتنی توپژهر له ئەزموونه‌که‌یدا پيويستی به کونترولکردنی سهرجه‌م گورپاوه دزه‌کردوو‌ه‌کان هه‌یه که هه‌ره‌شه له دروستی ئەزموونه‌که‌ی ده‌کن و کاریگه‌رییان له‌سهر گورپاوی پاشکو به جیده‌هیلن (که‌ریم، ۲۰۱۴، ل ۸۱)، ئامانج له زالبوون کونترولکردنی ئەم گورپاوانه‌ش له توپژینه‌وه‌ی ئەزموونکاریدا، نه‌هیشتنی کاریگه‌ری هه‌رگورپاویکه جگه له گورپاوی سهربه‌خۆ، له‌به‌ر ئەوه‌ی گورپاوی پاشکو ده‌که‌ویته ژیر کاریگه‌ری زۆر هۆکاری ئەزموونه‌که‌وه، گورپاوه‌کانی توپژینه‌وه‌که ده‌ستيشانکراون به‌م شيويه‌ی خواره‌وه:

3-5-1: گورپاوه نامۆکان (نا ئەزموونیه‌کان) :

گورپاوی نامۆکان وه‌ک جوړیک له گورپاویکی سهربه‌خۆ پیناسه ده‌کریت که له دیزاینی توپژینه‌وه‌که‌دا نه‌خراوته ژیر کونتروللی توپژهره‌وه، به‌لام کاریگه‌ری له‌سهر ئەنجامی توپژینه‌وه‌که، یان گورپاوه وابه‌سته به شيويه‌کی نه‌خواراوه هه‌یه. توپژهر ناتوانیت چاودیری گورپاوه نامۆکان بکات یان پيوانه‌ی بکات، به‌لکو گریمان هه‌کات که کۆمه‌لیک گورپاوه نامۆکان هه‌یه و له کاتی باسکردنی ئەنجامه‌کاندا له‌به‌رچاویان ده‌گریت. (ملحم، 2007، ل 70) وه ئەم گورپاوانه ئەگه‌رچی ناچنه ناو دارشتنی نه‌خشه‌سازی توپژینه‌وه‌که و ناکه‌ونه ژیر کونتروللی توپژهر به‌لام کاریگه‌ریان له‌سهر گورپاوه پاشکوکان هه‌یه، و وه‌ک کاریگه‌رییه‌کی نه‌ويستراوه‌ده‌که‌ون و توپژهر ناتوانیت راسته‌وخۆ بیان بینیت یان پيوانه‌یان بکات، بۆیه کونترولکردنی گورپاوه نامۆکان به‌یه‌کینک له‌ئهرکه گرنگه‌کانی توپژهر داده‌نریت له توپژینه‌وه ئەزموونیه‌کان، وه‌ده‌کریت بو‌تریت که ئامانجی پرۆسه‌ی کونترولکردنی ئەو گورپاوانه له توپژینه‌وه‌ی ئەزموونیدا، نه‌هیشتن و سهرینه‌وه‌ی کاریگه‌ری هه‌ر گورپاویکه له‌سهر گورپاوی پاشکو جگه له گورپاوی سهربه‌خۆ. وه زۆربه‌ی شاره‌زیانی ئەم بواره هاو‌ران له‌سهر ئەوه‌ی که سه‌لامه‌تی نه‌خشه‌سازی ئەزموونی دوو لایه‌نی هه‌یه ناوه‌کی و ده‌ره‌کی (که‌ریم، ۲۰۱۴، ل ۸۱-۸۲).

3-6-6: پیداو‌یستیه‌کانی توپژینه‌وه‌که : : Colecting Datas Tools

به مه‌به‌ستی جيبه‌جیکردنی ئەزموونه‌که، پيويسته ئەم پیداو‌یستیه‌کانی خواره‌وه ئاماده‌بکرین:

3-6-1- شیکاری ناوه‌پۆکی زانستی: Analyzing Scientifontent

توپژهر ناوه‌پۆکی بابته‌ی زانست بۆ هه‌مووان شیکرده‌وه که بریاره‌ فیری خویندکارانی قوناعی هه‌شته‌می بنه‌رتی بکریت به‌پیی پۆله‌کانی شیکاری (چه‌مک، گشتان، راستیه زانستیه‌کان، و لیهاتووییه‌کان)، هه‌نگاوه‌کانی شیکردنه‌وه‌ی ناوه‌پۆکی زانستی بریتین له‌مانه‌ی خواره‌وه:

أ- دیاریکردنی بابته‌ی خویندن: Subject Matter Limitation

توپژهر هه‌لسا به دیاریکردنی ئەو بابته‌نه‌ی که بریاربوو له ماوه‌ی ئەزموونه‌که‌به قوتابیانگوتريته‌وه، که ئەویش بریتی بوو له به‌ندی یه‌که‌م تا چواره‌م له په‌رتوویکی زانست پۆلی هه‌شته‌می بنه‌رتی بۆ سالی خویندنی (۲۰۲۴-۲۰۲۵).

ب- ئامانج له شیکردنه‌وه‌ی ناوه‌پۆک: Analyzing Content Aim

توپژهر ناوه‌پۆکی بابته‌ی زانستی هه‌ر چوار به‌نده‌که‌ی شیکرده‌وه و دیاری کرد، که له ماوه‌ی جيبه‌جیکردنی تاقیکردنه‌وه‌که‌دا ده‌وتريته‌وه. دوا‌ی سوودوه‌رگرتن له ئەده‌بیات له‌م بواره‌دا و وه‌رگرتی بۆچوونی ناو‌بژوانان و پسپۆران له ئاماده‌کردنی ئامانجه ره‌فتارییه‌کان و بنیاتنانی تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌ستکه‌وته‌کان. شیکارییه‌که به‌م پۆلانه نوینه‌رایه‌تی کرا:

۱- راستییه زانستییه کان Scientific Facts :

دهرئه نجام، تییینی، یان تاییه تمه ندی بارودوخیکی دیاریکراو یان ماددهیه کی دیاریکراو، دهرئه نجامی چاودیریکردن یان ههستکردنیکری راسته وخویه، به مارجیک راستییه کی پشتراست بکریته وه، و له ریگهی راستییه کانه وه. له ریگهی راستییه کانه وه ده توانریت چه مک و بنه ما بنیات بنریت.

۲- چه مکه کان Concepts :

دهسته واژه، وشه، یان زاراوهیه که که مانایه کی تاییه تی زاره کی ههیه، دروستبونی پیویستی به تیگه یشتن له په یوه ندییه کانی نیوان شته کان، دیارده کان، یان زانیارییه کان ههیه که په یوه ندییه کان به یه که وه ههیه.

۳- گشتاندنه کان - Generations: په یوه ندییه که دوو چه مک یان کومه لیک چه مک به یه که وه ده به سستیته وه، ههروه ها ئه و په یوه ندییه روون ده کاته وه که دوو چه مک یان زیاتر به یه که وه ده به سستیته وه و به سهر دوو به شدا دابه ش ده بیت:

أ- بنه ماکان Principles:

دهر برینی زاره کی که گوزارشت له په یوه ندییه کی گشتی ده کات.

ب- یاساکان Rules :

وه سفیکی چه ندایه تییه بو په یوه ندییه کی گشتی یان دوو باره بو وه وه له زیاتر له بارودوخیکا.

۴- کارامه یه کان Skills :

توانای ئه نجامدانی پرۆسه یه کی دیاریکراو، که ئه و ریکارانه که پراکتیکین، و له وانیه تیوری بن، یان زانستی و تیوری بن (الفتلاوی، ۲۰۰۳، ص ۸۴).

۳-۶-۲- دارپشتی ئامانجه رهفتارییه کان - Behavioral purposes formulation .:

دارپشتی ئامانجه رهفتارییه کان ههنگاویکی بنه پرتی و سه ره کی گرینگه له ئاماده کردنی ههر بهرنامه یه کی فیترکاری، له بهرئه وهی ئه وه روونده کاته وه که قوتابی دواي ته و اوکردنی ناوه رۆکی فیترکاری بهرنامه کان بهینته دی، باشترین ریگاو بلاوترینیان له دارپشتی ئامانجه رهفتاری، دارپشتن و دهر برینییه تی له دهسته واژه ی واکه ئاره زووی هینانه دییان بکریت و جووری رهفتاره کانیشیان دیاری ده کات، به مارجیک رهفتاره که لای قوتابیان شایه نی وهرگرتن و تییینی و پیوانه کردن بیت (حمدسعید، ۲۰۱۴، ل ۴۱)، ئامانجه رهفتارییه کان له و بنه ما گرنگانه یه که ده بیت ره چاوبکرین له پیئاو به دهسته یینانی بهرترین کاریگه ری به که مترین توانا بو کرداری فیترکردن و فیتربوون. له ژیر روشنایی سه ره وه تویره (۸۵) ئامانجه رهفتاری بو ناوه رۆکی بابه ته کانی خویندن دارپشت به پشتبه ستن به پۆلینکردنی بلۆم بو چوار ئاست (بیرهینانه وه، تیگه یشتن، جیبه جیکردن، شیکردنه وه)، به شیوه یه ک (۴۴) ئامانج له ئاستی (بیرهینانه وه)، و (۲۴) ئامانج له ئاستی (تیگه یشتن)، و (۱۲) ئامانج له ئاستی (شیکردنه وه)، و (۵) ئامانج له ئاستی (جیبه جیکردن).

۳-۶-۳- ئاماده کردنی پلانی وانه وتنه وه - Teaching Plans Preparation

پلانی وانه وتنه وه بریتییه له کومه لیک ههنگاوی پیشبینیکراوی ئه قلی بو ئه و کارامه یی و چالاکیانه ی پیویسته له پرۆسه ی پهروه رده و فیترکردن ئه نجام بدرین یان جیبه جیکرین له کات و شوینی دیاریکراو بو بهرجه سته کردنی ئامانجه دیاریکراوه کان، به به کارهینان و سودبیین له هوکار و ئامرازو ته کنه لوژیای فیترکاری، به که مترین ههول و تیچوون (قادر، ۲۰۱۸، ل ۶۲).

یه کیک له پیداو یستییه کانی ئه زمون ئاماده کردنی پلانی وانه وتنه وه یه، له بهر ئه وه ی سه ره که وتنی پرۆسه ی وانه وتنه وه پیویستی به ئاماده کردنی پلانیکی باشی وانه وتنه وه ههیه، ههر بویه تویره پاش دیاریکردنی ناوه رۆکی بابه تی خویندن ده ستیکرد به ئاماده کردنی پلانی وانه وتنه وه له بهندی یه که م تا چواره م تاییه ت به په رتوکی پۆلی هه شته می بنه رتی بو هه ردو و کومه له ی تویره وه که، به شیوه یه ک (۳۳) پلانی وانه وتنه وه ئاماده کرا بو گرووی ئه زمونی که به پیی مودیلی

(Thelen)، وه (۳۳) پلانی وانهوتنه وهش ئاماده کرا بۆ گرووی کۆنترۆل کراو که به ریگه ی ئاسایی وانه یان پیده و ترا، بۆ دلنیا بوون له راستی و دروستی پلانی وانهوتنه وه کان، توێژهر نمونه ی پلانیکه ی دا به کومه لیک شاره زاو پسپوران له ووتنه وه ی بابه تی زانست و ریگاکانی وانهوتنه وه و هه ندی هه موارکردنی پیوستی بۆ کرد و ئاماده ی کرد بۆ جیهه جیکردن.

۷-۳ ئامرازه کانی توێژینه وه که - Research Tools

۱-۷-۳ تاقیکردنه وه ی دهستکه وتی خویندن - Achievement test

توێژهر بۆ هینانه دی ئامانجی توێژینه وه که ی تاقیکردنه وه یه کی دهستکه وتی خویندنی ئاماده کرد که پیکهاتبوو له (۳۰) برگه وه جیهه جیکردنی له سه ر قوتابیان پۆلی هه شته می بنه ره تی.

۲-۱-۷-۳ دیاریکردنی ئاستی برگه کانی تاقیکردنه وه ی دهستکه وتی خویندن:

له ژیر پۆشنایی ناوه روکی ئه و ماده زانستیه ی که له تاقیکردنه وه که دا دیاری کراوه، که له چوار به شی یه که می کتیبی زانست نوینه رایه تی کراوه، توێژهره که (۸۵) ئامانجی ره فتاری دارشت. بوم ئاستی ئامانجه مه عریفیه کانی وه ک پرۆسه ی دهروونی جیاواز یان چالاکیی دهروونی وه سف کردوه، له شهش ئاست پیکهاتبوو توێژهر بۆ توێژینه وه که ی چوار ئاستی یه که می وه رگرت بریتین له (بیرهینانه وه، تیگه یشتن، جیهه جی کردن و شیکردنه وه).

۳-۱-۷-۳ هه لبژاردنی جۆری پرسیاره کانی تاقیکردنه وه ی دهستکه وتی خویندن:

له راستیدا دیاریکردنی جۆری پرسیارو ناوه روکی بابه ته کان که مامۆستایان بۆ پیوانه کردنی ئامانجه فیکاری و ره فتاریه کان به کاریان ده هینن به یه کیک له ره گه زه گرنه کانی ئه زمون و تاقیکردنه وه کان داده نریت ئه مانیش به پیی ئازادی پیدان به قوتابیان و په یوه ست کردنیان به جۆره و لامیکی دیاریکراو و ده رخستنی توانا و لیته اتوو و ده ربرینیان له لایه ک و کورتی و دریزی و لامه کان له لایه کی دیه وه جیاوازن. (رسول، ۲۰۱۷، ل ۱۹۰)

پرسیاره کانی هه لبژاردن به به ربلاوترین جۆره کانی پرسیاری بابه تی داده نرین پیوه ریکی گرنگیشن که بۆ پیوانه کردنی ئاسته جیاوازه کانی لایه نی مه عریفی قوتابی به کارده هینرین. (رسول، ۲۰۱۷، ل ۲۶۱) بۆیه له ژیر پۆشنایی سه ره وه دا توێژهر له تاقیکردنه وه ی دهستکه وتی ئه م توێژینه وه یه دا پرسیاری بابه تی له جۆری (هه لبژاردن له چه ند دانیه ک) به کارهیناوه پرسیاره کان (۳۵) پرسیاری هه لبژاردن بوو له شیوه ی سه ره تا، پاشان بۆ دلنیا بوون له گونجان و راستی و دروستی دارشتنی جۆری پرسیاره کان، تاقیکردنه وه که خراوته به رده م کومه لیک له شاره زایان و پسپوران.

۴-۱-۷-۳: بنه ما زانستیه کانی تاقیکردنه وه ی دهستکه وتی خویندن:

بۆ مه به ستی راستکردنه وه ی وه لامه کانی برگه کانی تاقیکردنه وه ی دهستکه وتی خویندن، راستکردنه وه که بۆ هه ر برگه یه کی تاقیکردنه وه که وه لامی راست یه ک نمره وه رده گریت، له کاتیکدا وه لامی هه له یان جیهیلراو یان هه لبژاردنی زیاتر له به دیلیک سفر وه رده گریت.

۳-۱-۷-۳-۱-۴-راستگۆی تاقیکردنه وه:

ئه و برگه و پرسیارانه ی که له ئامرازی توێژینه وه که دان، پیوسته ته نها ئه و دیارده یه یان ئه و گوراوه بییون که له بنچینه دا بۆی ئاماده کراوه. ئه گه ر برگه کانی پیوه ره که تابه ته به پیوانه کردنی زیره کی کومه لایه تیبه، ئه بیته هه ر زیره کی کومه لایه تی بییوت نه ک گوراویکی تر. (بۆکانی، ۲۰۱۶، ل ۱۷۳-۱۷۴) راستگۆی تاقیکردنه وه که ش خۆی له مانه ی خواره وه ده بینته وه:

یه‌که‌م: راستگویی ناوه‌پۆک – Logical validity

مانای ئەم جوۆره راست و دروستیه ئه‌وه‌یه که ناوه‌پۆک و بره‌گه‌کانی تیسته‌که پنیوانی ئه‌و خاسیه‌ت و توانایه بکه‌ن که بۆی ئاماده‌کراوه، ئەم جوۆره راست و دروستیه یه‌کیکه له گرینگترین راست و دروستیه‌کان به تاییه‌تیش بۆ پنیوان کردنی بواریان توانایکی دیاریکراو (قه‌ره‌چه‌تانی، ۲۰۱۸، ل ۱۲۲).

دوایی ئه‌وه‌ی سه‌لمینرا که بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه هاوتایه له‌گه‌ل ناوه‌پۆکی بابه‌ته‌که له میانیه‌ی رای شاره‌زایانی پسیپۆرانی بواری ریگا‌کانی وانه‌وتنه‌وه و مامۆستایانی بابه‌تی کیمیا بۆ دنیابوون له گونجانیان.

دووه‌م: راستگۆی پوه‌له‌تی – Face validity

رسول (۲۰۱۷) ئامازه‌ی پێ ده‌کات ئەم جوۆره راستگۆییه بایه‌خدان به گونجای دارشتنی لق و پرسیاره‌کان به جوۆریک قوتایی لینیان تییگات له گه‌ل مه‌به‌ستی هه‌له‌سه‌نگاندنه‌که یه‌کبگره‌وه، وشه و زاراوه‌یه‌کی وا به‌کاربه‌یتریت له گه‌ل ته‌مه‌ن و ژیری گونجاوبن. (رسول ۲۰۱۷ ل ۱۴۸).

به مه‌به‌ستی به‌ده‌سته‌ینانی راستگۆی پوه‌که‌شی بۆ تاقیکردنه‌وه‌که، توێژهر له ریگای دابه‌شکردنی تاقیکردنه‌وه‌که له شیوه‌ی فۆرمیکی تاییه‌ت پيشانی کومه‌لیک شاره‌زا و پسیپۆر له بواری بابه‌تی زانست و ریگا‌کانی وانه‌وتنه‌وه و زانسته پهره‌ده‌یی و دروونیه‌کان و پنیوانه و هه‌له‌سه‌نگاندنا بۆ ده‌برینی راوبۆ‌چوونه‌کانیان له‌سه‌ر پوه‌که‌شی بره‌گه‌کانی پنیوه‌که و ئاستی گونجای تاقیکردنه‌وه‌که بۆ پۆلی هه‌شته‌می بنه‌رتی، پاش دیاریکردنی وه‌لامه‌کانی شاره‌زایان به هاوکیشه‌ی (جی کوپه‌ر – J.Cooper)، و به‌ده‌سته‌ینانی ریژه‌ی رازیبوونی (80%) به‌ده‌سته‌یناوه.

۳-۷-۱-۵- ئەنجامدانی تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌وت خویندن له‌سه‌ر نمونه‌ی راپرسی.

دوای ئاماده‌کردنی تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌وتی خویندن له‌بابه‌تی زانست، توێژهر تاقیکردنه‌وه‌ی هه‌رمه‌کی له رۆژی چوارشه‌مه که ده‌کاته به‌رواری (۹-۱۰-۲۰۲۴) له سه‌ر نمونه‌یه‌کی تاقیکاری هه‌رمه‌کی جیاواز له نمونه‌ی سه‌ره‌کی توێژینه‌وه‌که ئەنجامدا. ئەم نمونه تاقیکارییه هه‌رمه‌کیه له ۱۰۰ قوتایی پیکهاتبوو جیاواز له نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که‌ی که پۆلی هه‌شت بوون، راپرسییه‌که به سه‌رپه‌رشتی توێژهر وه به هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ل کارگیری قوتابخانه و مامۆستای بابه‌ت ئەنجامدراوه.

۳-۷-۱-۶- شیکاری ئاماری تاقیکردنه‌وه‌ی به‌ده‌سته‌وتی خویندن: Statistical analysis of the achievement test

شیکاری بره‌گه‌ی تاقیکردنه‌وه بریتیه له و پرۆسه‌یه که پشکنین ده‌کریت بۆ وه‌لامی ئەندامانی نمونه‌ی راپرسییه‌که بۆ هه‌موو بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌وتی خویندن به مه‌به‌ستی ده‌ستنی‌شانکردنی ئاستی سه‌ختی بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه، هیزی جیاکاریان، کاریگه‌ری جیگیره‌وه‌ی هه‌له، روونی تاقیکردنه‌وه‌که، رینماییه‌کانی و ئه‌و کاته‌ی که وه‌رگیراوه، به‌م شیوه‌ی خواره‌وه

یه‌که‌م: ریژه‌ی ئاسانی و قورسی بره‌گه‌کان – Items ease coefficient :

مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی دیاریکردنی گرانی بره‌گه‌کانی تیسته‌کان، ئه‌وه‌یه که ئه‌و بره‌گه و پرسیارانه هه‌له‌ده‌بژیردین که گونجاون له توانایان دا هه‌یه جیاوازی تاکی نیوان قوتاییان ده‌ست نیشان بکات، واته نه زۆر قورس و گرانی نه زۆر سوک و ئاسانن چونکه ئامانجی سه‌ره‌کی پرۆسه‌ی پنیوانه و هه‌له‌سه‌نگاندن دیلیرکردنی ئاستی توانای تاکه‌کانه. به بروای زانایانی بواری پنیوانه و هه‌له‌سه‌نگاندن پنیوسته ئه‌و بره‌گه و پرسیارانه گرانی و ئاسانیان بکه‌وێته نیوان (۰.۲۰ - ۰.۸۰) به ناوه‌ندی (۰.۵۰ - ۰.۶۰). دوای ئەنجامدانی ریکارییه شیکارییه‌کانی ئاماری هاوکۆله‌ی گرانی و ئاسانی بره‌گه‌کان له نیوان ۰.۲۴ -

۰.۷۲) دەرچوو. بۆیە له ژیر روشنایی ئەمەى سەرەوه هەموو برێگەکان وەکو خۆى ماوەتەوه لا نەبرا(نەسپرايهوه). هەر وەهه له خشتهى ژماره (۳-۶) خراوتە پروو.

دوهم- هاوکۆلکەى جیاکارى- Items Discrimination Power:

یه کینکى تر له مەرج خەسلەتەکانى پرسیار و برێگەى سەرکەوتوو دروست ئەو دیه که توانای جیاکارى هەبیت واتە پرسیار بێتوانیت جیاوازی له نێوان ئەو کەسانە بکات که توانا و ئاستیان بەرزە له گەل ئەوانەیتوانا و ئاستیان له و دیاردەى که تێستە که پێوانەى دەکات، نزم و لاوازن، بەلام کاتیک هەندیک له پرسیار و برێگەکان نەتوانن جیاوازی له نێوان تاکەکانى نمونهى تووژینهوه که بکەن، ئەوکات هیچ بەهائەکیان نابیت پێویستە دوور بخزینەوه (بسرینەوه). (قەرەچەتانی، ۲۰۱۸، ل ۱۱۷) مەودای هاوکۆلکەى جیاکارى که قبولکراوه له 0.19 بەرهو سەرەوه قبولکراوه. هەر شتیک له خوار ئەو ئاستەوه بیت به زۆر گران دادەنریت، برێگەى لاوازن و دەبیت بسرینەوه وەک له خشتهى (6) روونکراوتەوه (Ebel, 1972: 399). دواى دۆزینەوهى هیزی جیاکارى بابەتەکانى تاقیکردنەوه وەک له خشتهى (۳-۶) خراوتە پروو. به بەکارهینانى هاوکیشەى رێژەى جیاکارى، دەرکەوت که له نێوان (۰.۲۲ - ۰.۵۵) دایه جگه له برێگەکانى (۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲) که له تاقیکردنەوه که و برێگەکاندا سێوانەتەوه. ژمارەى پرسیارەکان دەبیتە (۳۰) پرسیار ئامادەبوو بۆ تاقیکردنەوه.

خشتهى ژماره ۳-۶ جیاوازی ئامارى دابهشکردنى گرانی و هاوکۆلکەى جیاکارى برێگەکان

جیاکارى برێگە	هاوکۆلکەى گرانی	هاوکۆلکەى ئاسانى	ژمارەى ولامه راستەکان له کۆمهلهى		پرسیارى
			بالا	نزم	
-0.037	0.759	0.241	6	7	Y1
0.148	0.296	0.704	21	17	Y2
0.111	0.352	0.648	19	16	Y3
0.333	0.574	0.426	16	7	Y4
0.222	0.296	0.704	22	16	Y5
0.259	0.278	0.722	23	16	Y6
0.370	0.370	0.630	22	12	Y7
0.296	0.407	0.593	20	12	Y8
0.333	0.389	0.611	21	12	Y9
0.259	0.611	0.389	14	7	Y10
0.370	0.296	0.704	24	14	Y11
0.037	0.278	0.722	20	19	Y12
0.370	0.370	0.630	22	12	Y13
0.296	0.370	0.630	21	13	Y14
0.370	0.407	0.593	21	11	Y15
0.222	0.370	0.630	20	14	Y16
0.407	0.426	0.574	21	10	Y17
0.556	0.315	0.685	26	11	Y18
0.333	0.426	0.574	20	11	Y19
0.370	0.556	0.444	17	7	Y20
0.259	0.685	0.315	12	5	Y21
0.444	0.370	0.630	23	11	Y22
0.370	0.481	0.519	19	9	Y23
0.481	0.389	0.611	23	10	Y24

0.407	0.315	0.685	24	13	Y25
0.481	0.463	0.537	21	8	Y26
0.444	0.444	0.556	21	9	Y27
0.259	0.537	0.463	16	9	Y28
0.444	0.407	0.593	22	10	Y29
0.185	0.685	0.315	11	6	Y30
0.370	0.296	0.704	24	14	Y31
0.407	0.389	0.611	22	11	Y32
0.222	0.444	0.556	18	12	Y33
0.333	0.278	0.722	24	15	Y34
0.519	0.667	0.333	16	2	Y35

سٽيٽم. ڪاريگري جي گروھه هه له کان: - Effectiveness of Wrong Answers Coefficient

واته تواناي برگهه به بؤ جيا ڪردنه وهی قوتابيان و زانینی جياوازی تاڪه ڪه سي نيوانيان ههروهه نيشاندانی توانای جيا ڪردنه وهیان له نيوان گروپی سهره وه و گروپی خواره وه، به هيڙي برگهه کان له تاڪيردنه وه ڪه دا له ريگهه يه وه توانای جيا ڪردنه وهی قوتابيان دياريد ڪريٽ، ههروهه هه و برگهه يه ڪه هيچ قوتابيه ڪ نه يتوانيوه له دوو گروپه وه وه لامي بداته وه، برگهه يه ڪي لاوازه و هيچ به هاهيه ڪي نيهه له جياوازي دا، و به هه مان شيوه هه و برگهه يه ڪه تنيدا ريڙهي هه و قوتابيان هه يه ڪه وه لامي به رزيان دا وه ته وه له گروپی خواره وه دا زياتره له گروپی سهره وه ناتوانيت جياوازی بڪات. برگهه يه هه و برگهه يه يه ڪه توانای جيا ڪردنه وهی هه بيت هه و برگهه يه ڪه سوودي زياتر بؤ هه ندانمانی گروپی سهره وه بهينن وه ڪ له هه ندانمانی گروپی خواره وه. (الڪرعوي، ۲۰۲۴، ل ۸۴).

چوارهم. جيگيري تاڪيردنه وه - Test Reliability :

جيگيري وه ڪ نامرازڪ پيٽاسه ده ڪريٽ ڪه هه مان هه نجام ديدات يان نزيڪه له هه نجامه ڪانی پيشوو هه ر جاريڪ توڙهر له هه مان بارودوخدا دووباره به ڪاری دهه نيٽه وه. دهگمه نه پيٽوه ره ڪه راست بيت و به رده وهام نه بيت، وه ڪ چؤن پيٽوه ره راسته قينه ڪه هه ميهه به رده وهامه و به پيچه وانه شه وه راست نيهه. چهندين ريگه هه يه بؤ پيٽوه ڪردنی جيگيري تاڪيردنه وه ڪه، گرنگترينيان برپتين له دووباره تاڪيردنه وه، وينه ي هاوتا و نيوه. (الڪرعوي، ۲۰۲۴، ل ۸۴). توڙينه وه يه ڪي تاڪيڪاری هه رمه ڪي له لايه ن توڙهر وه له نيوان نمونه يه ڪ له (100) قوتابی هه ليزيردران، له دهره وهی نمونه ي سهره ڪي توڙينه وه ڪه هه نجامدرا. هاوڪيشه ي (KR-20) Kuder-Richardson بؤ پيٽوه ڪردنی جيگيري دانرا، به مهش ريڙهي هه ملينراوي جيگيري (۷۷٪) به دهست هيٺا، قبولڪراو و به باش هه ژمار ده ڪريٽ، ڪه هه مهش قبولڪراوه و باشه بؤ تاڪيردنه وه ڪانی هه ژوره، وه ڪ له خسته ي (۲-۲۱) دا، به م شيوه يه، تاڪيردنه وه ڪه ناماده بوو بؤ جيٽه جيڪردن، برگهه ڪانی له فورمی کوتابی خوياندا گه يشته (۳۰) برگه.

خسته ي ژماره ۲-۷ خسته پروی جيگيري تاڪيردنه وهی دهسٽه وتی خويندن

جيگيري ناماری تاڪيردنه وهی دهسٽه وت	
Kd 20	ژماره ي برگهه کان
0.7750	30

دوای ته و او بوونی ریکارییه کان تاقیکردنه وه که نامادهیه بۆ تاقیکردنه وه، که پیکهاتووه له (30 برگه)، سه بارهت به کلیلی راستکردنه وه بۆ تاقیکردنه وهی دهستکه و ته کانی ناماده کرا، له کوتاییدا تاقیکردنه وه که ناماده کرا وه بۆ به کارهیتان له گه ل ههردوو گروپی کۆنترۆل و نه زمونی.

3-8: پراکتیزه کردنی ئامرازه کانی تووژینه وه و راستکردنه وه یان:

3-8-1: تاقیکردنه وهی کوتایی دهستکه وتی خویندن:

به یارمهتی مامۆستای بابته و ناماده بوونی تووژهر وه کو چاودیری به رپوه چوونی نه نجامدانی تاقیکردنه وه که، تاقیکردنه وهی نوسراو له سهه ههردوو کۆمه لهی تووژینه وه که له یهک کاتدا و له رۆژی پینجشمه ممه ریکه وتی (2024/12/19) جییه جیکرا، دوای نه وهی قوتابییانی ههردوو کۆمه لهی تووژینه وه که تاقیکردنه وه که یان نه نجامدا له ماوهی (45) خولهک په ربهی تاقیکردنه وه که کۆکرایه وه، کرداری راستکردنه وهی وه لامة کان نه نجامدرا به پپی کلیلی راستکردنه وه به و پپیهی به رزترین نمره (30) نمرهیه و وه نزمترینی (سفر) داندرا، که ژماره ی ته وای برگه کان (30) برگه بوون، بۆ دلنیا بوونیش له جیگیری بابته یانه بوونی راستکردنه وه که، تووژهر راستکردنه وهی خویندن له گه ل راستکردنه وهی مامۆستایه کی تر به راوردکرد.

4. خستنه پووی نه نجامه کانی تووژینه وه که و تاو تووژکردنیان :

ئامانجی تووژینه وه بریتیه له زانینی (دهستنی شانکردنی کاریگه ری مۆدیلی Thelen له سهه دهستکه وتی خویندن له بابته ی زانست بۆ هه مووان لای قوتابییانی پۆلی هه شته می بنه رته ی

4-1- خستنه پووی و تاو تووژکردنی نه نجامه کانی په یوه ست به تاقیکردنه وهی کوتایی دهستکه وتی خویندنی ههردوو کۆمه له. گریمانه ی سفری:

جیاوازییه کی به هاداری ئاماری نیه له ئاستی (0.05) له نیوان ناوه نده ژمیره یی نمره کانی قوتابییانی کۆمه لهی نه زمونی و کۆمه لهی کۆنترۆل کرا و له تاقیکردنه وهی کوتایی دهستکه وتی خویندن.

بۆ سه لماندنی راستی ئهم گریمانه یه، تووژهر ناوه نده ژمیره یی و لادانی پیوه ری بۆ نمره ی تاقیکردنه وهی کوتایی دهستکه وتی خویندن بۆ قوتابییانی ههردوو کۆمه لهی تووژینه وه که له بابته ی زانست له پۆلی هه شته می بنه رته ی دهره ینا له ریکای به کارهیتانی تاقیکردنه وهی ئاماری، بۆ دوو نمونه ی سه ره به خۆی ژماره یه کسان، پاشان داتا تووژکراره کان خرا نه ژیر چاره سه ری ئامارییه وه، سه ره تا تاقیکردنه وهی دابه ش بوونی سروشتی بۆ تاقیکردنه وهی کوتایی دهستکه وتی خویندنی ههردوو کۆمه له دهره ینا به به کارهیتانی تیستی شایبرو ویلکس، بروانه خسته ی (4-1)، نیشانی ده دات که نمره کانی تاقیکردنه وهی کوتایی دهستکه وتی خویندن بۆ کۆمه لهی نه زمونی به شیوه یه کی سروشتی دابه ش نه بوون به لام کۆمه لهی کۆنترۆل کرا و به شیوه یه کی سروشتی دابه ش بوون.

خسته ی ژماره 4-1 تاقیکردنه وهی دابه ش بوونی سروشتی دهستکه وتی خویندن

بۆ ههردوو کۆمه له به به کارهیتانی تیستی شایبرو ویلکس:

ده لاله ت	Shapiro-Wilk			کۆمه له کان	گۆراو
	P-Value	نمره ی نازاد	هه های تیستی		
دابه ش بوونی سروشتی نیه	0.019	20	0.881	نه زمونی	دهستکه وتی خویندن
دابه ش بوونی سروشتی یه	0.921	19	0.978	کۆنترۆل کراو	

له م خسته یه دهره که ویت که به های p.value ی کۆمه لهی نه زمونی بریتیه له (0.019) بچو کتره له به های (0.05). به لام به های p.value ی کۆمه لهی کۆنترۆل کراو (0.921) به ها که ی له (0.05) زیاتره. له نه نجامی کوتایی گه یشتین

به‌وهی که کۆمه‌له‌ی ئەزموونی دابه‌شبوونیان به شیوه‌یه‌کی سروشتی نیه به‌لام کۆمه‌له‌ی کۆنترۆلکراو دابه‌شبوونه‌که‌ی سروشتیه‌ی وه‌ک له‌خشته‌ی (۱ - ۴) روونکراوه‌ته‌وه
 پاشان له‌بهر ئەوه‌ی داتا‌که‌مان دابه‌شبوونی سروشتی نه‌بوو توێژهر تاقیکردنه‌وه‌ی ئاماری مان وتنی (Mann-Whitney U) به‌کارهێنا بۆ هه‌ردوو کۆمه‌له‌ی ئەزموونی و کۆنترۆلکراو وه‌ک له‌خشته‌ی (۲-۴) روونکراوه‌ته‌وه:

خشته‌ی ژماره | 2-4 ئەنجامی تیسستی Mann-Whitney U بۆ شیکردنه‌وه‌ی جیاوازی ئاماری له‌نیوان هه‌ردوو کۆمه‌له‌که‌دا.

کۆمه‌له‌کان	ژماره	ناوه‌نده ژمیره‌ی	لادانی پیوه‌ری	به‌های تیسستی مان وتنی Mann-Whitney U	Z	P-Value	حجم الاثر	ده‌لاله‌ت
ئەزموونی	20	22.450	5.266	51.50	3.90	<0.01	0.625	جیاوازی
کۆنترۆلکراو	19	14.263	5.546		6			ئاماری هه‌یه

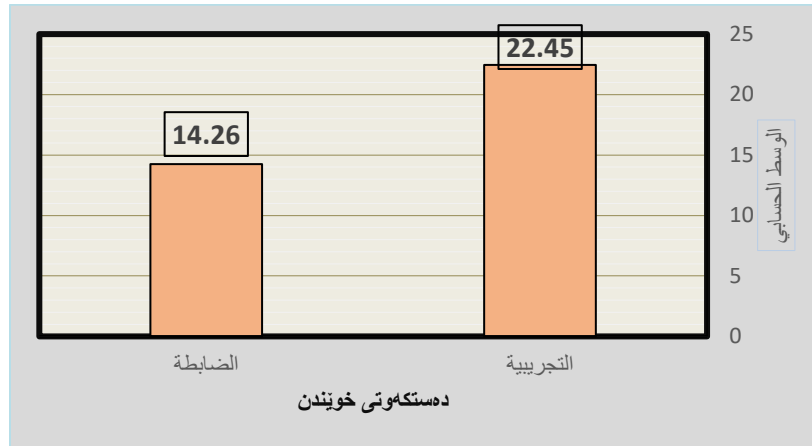
له‌خشته‌ی سه‌ره‌وه‌دا ده‌رکه‌وت که جیاوازی به‌هاداری ئاماری هه‌یه له‌نیوان ناوه‌نده‌ژمیره‌ی نمره‌ی قوتابییانی کۆمه‌له‌ی ئەزموونی (۲۲.۴۵۰) و کۆمه‌له‌ی کۆنترۆلکراو (۱۴.۲۶۳)، بۆ به‌راوردکردنی هه‌ردوو ناوه‌ندی ژمیره‌ی نمره‌ی قوتابیان له‌تاقیکردنه‌وه‌ی مان وتنی (Mann-Whitney U)، به‌کارهاتوه‌وه بۆ دوو نمونه‌ی سه‌ربه‌خۆ، ئیندا به‌های چاوه‌پروانکراو بریتی بوو له (0.01)، ئەمه‌ش مانای وایه به‌هاداره، چونکه بچووکت‌ه‌هه‌له‌هه‌له (۰.۰۵)، له‌هه‌مان کاتدا توێژهر هه‌لسا به‌هه‌ژمارکردنی قه‌باره‌ی کاریگه‌ری مۆدیه‌که‌، بۆ دۆزینه‌وه‌ی قه‌باره‌ی کاریگه‌ر له‌تیسستی (Mann-Whitney U) نرخ‌ی (Z) به‌کارده‌هینریت، له‌ئەنجامدا قه‌باری کاریگه‌ریه‌که‌ بریتیه‌ له (۰.۶۲۵) ئەمه‌ش به‌ کاریگه‌ریه‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌ داده‌نریت واتا مۆدیه‌که‌ کاریگه‌ری به‌هیزو ماناداری هه‌بووه له‌سه‌ر گۆراوی ده‌ستکه‌وتی خویندن. هه‌روه‌کو به‌هاکانی قه‌باره‌ی کاریگه‌ری له‌خشته‌ی (۳-۴) خراوه‌ته‌پوو، لی‌ره‌دا ده‌رده‌که‌وتی که‌وا جیاوازی له‌نیوان نمره‌ی قوتابییانی هه‌ردوو کۆمه‌له‌که‌دا هه‌یه له‌تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌ستکه‌وتی خویندن، ئەنجامه‌کان له‌به‌رژه‌وه‌ندی کۆمه‌له‌ی ئەزموونی بووه، له‌به‌رئه‌وه‌ی رۆلی مامۆستایان له‌تاکه سه‌رچاوه‌ی زانیاریه‌وه ده‌گۆردرین بۆ رۆلی ئاسانکار له‌فیربووندا. ئەمه‌ش رینگه به‌سه‌ربه‌خۆیی و به‌شداریکردنی زیاتری قوتابیان ده‌دات. هه‌روه‌ها قوتابی به‌شداریه‌کی چالاک له‌فیربووندا. هانی کاری گروپی و به‌شداریکردنی دیموکراسی و ریزگرتن له‌جیاوازیه‌ تاکه‌که‌سییه‌کان ده‌دات، که نه‌ک ته‌نها پشتگیری له‌ده‌ستکه‌وتی ئەکادیمی ده‌کات به‌لکو په‌ره به‌په‌یوه‌ندی کۆمه‌لایه‌تی و نیوان قوتابیان ده‌دات، ئەمه‌ش به‌لگه‌ی کاریگه‌ری مۆدیلی (Thelen) روونده‌کاته‌وه که له‌سه‌ر کۆمه‌له‌ی ئەزموونی جیه‌جیکراوه، به‌م شیوه‌یه‌ گریمانیه‌ی سفری رده‌ده‌کریته‌وه‌ گریمانیه‌ی جیگه‌وه‌یه‌ی په‌سه‌ند ده‌کریت بروانه‌ شیوه‌ی ژماره (۱-۴)

خشته‌ی ژماره‌ ۳-۴ هه‌ژمارکردنی قه‌باره‌ی کاریگه‌ری تیسسته جیاوازه‌کان

که‌وره	ناوه‌ند	بچوک	تاقیکردنه‌وه‌ی تائی (t-test)
0.80	0.50	0.20	d
0.5	0.30	0.10	r

(Elsayir, H.A.1 , 2024, p 291)

شيوه ۱-۴) خسته‌رووی جياوازی نيوان ناوهنده ژميرهی نمره‌کانی قوتابیانی هردوو کومه‌له‌که له تاقیکردنه‌وهی پاشی. ده‌ستکه‌وتی خویندن.

۵- ده‌رئه‌نجام و پيشنيار و راسپارده‌کان:

۱-۵ ده‌رئه‌نجام:

۱- به‌کارهینانی مۆدیلی (Thelen) له وتنه‌وهی بابتهی زانست بۆ قوتابیانی پۆلی هه‌شته‌می بنه‌رتهی کاریگه‌ری کارا و به‌رچاوی هه‌بوو له سه‌ر ده‌ستکه‌وتی قوتابیانی به‌هراورد به‌ریگه‌ی پیره‌وکراوی ئاسایی
 ۲- به‌کارهینانی مۆدیلی ثیلین، ئاره‌زووی قوتابیانی بۆ وانه‌که زیاد کرد و گرنگی به‌و شتانه‌ده‌دهن که هاوپۆله‌کانیان پيشکه‌شیان ده‌کرد و وه‌ده‌یاننووسی هه‌روه‌ها په‌خه‌نیان ده‌گرت، به‌تایبه‌تی یارمه‌تیده‌ر بوو بۆ دروستکردنی جۆریک له کارلیککردن له نیوان قوتابیانی.

۲-۵ راسپارده:

له ژیر رۆشنایی ئه‌نجامه‌کانی به‌ده‌سته‌تاتوو، توێژه‌ر ئه‌م راسپاردانه‌ی خواره‌وه پيشکه‌ش ده‌کات:
 ۱. ئه‌نجامدانی سیمینار بۆ مامۆستایان بۆ نیشاناندانی گرنگی به‌کارهینانی مۆدیلی ثیلین و کاریگه‌رییه‌کانی له‌سه‌ر گه‌یشتن به‌ئامانجه‌ خوازاوه‌کانی فێرکردن و ده‌ربهرین بۆ ئه‌وه‌ی له وانه‌وتنه‌وه‌کانیان سوودی لێ وهربگرن.
 ۴- داينکردنی ئه‌و ئاسانکاریانه‌ی که پێویسته له قوتابخانه‌کاندا هه‌بن که پێویستن بۆ جێبه‌جێکردنی مۆدیلی ثیلین، وه‌کو فراوانی ژووری پۆله‌کان و به‌کارهینانی میزو کورسیه‌ جولاوه‌کان، هه‌بونی کتیب جگه له کتیبی پرۆگرامی خویندن.

۳-۵ پيشنيار:

دوای ته‌واوکردنی ئه‌و هه‌ولانه‌ی که توێژه‌ر پێی هه‌لساوه له‌م توێژینه‌وه‌یه‌دا، ده‌توانریت پيشنياربکريت به‌ ئه‌نجامدانی توێژینه‌وه‌ی زیاتر له داها‌توو، له‌وانه :
 ۱- ئه‌نجامدانی توێژینه‌وه‌یه‌کی هاوشیوه له‌سه‌ر قوتابیانی کور له هه‌مان قوناغ به‌لام له بابته‌ی تردا، له‌پیتاوی دیاریکردن ده‌ستکه‌وتی خویندن و په‌ره‌پیدانی رۆشنه‌ری زانستیان بۆ بابته‌که.
 ۲- ئه‌نجامدانی توێژینه‌وه‌ی زیاتر له‌سه‌ر ئه‌م مۆدیله به‌ ئامانجی ده‌رخستنی کاریگه‌ری به‌کارهینانی مۆدیلی Thelen له وانه‌وتنه‌وه‌ی بابته‌ی زانست له قوناغه‌ جياوازه‌کانی خویندن.

سەرچاوهكان

زمانی كوردی:

- بۆكانی، سابیر، ۲۰۱۶، میتۆدی توێژینهوهی زانستی، چاپی یهكهم، چاپخانهی خانهی چاپ و بلاوكراوهی چوارچرا، سلیمانی.
- حسن، پهخشان حویز (۲۰۲۱) : کاریگه‌ری ستراتیژییه‌تی فێرکردنی جیاکاری له‌سه‌ر ده‌ستكه‌وتی مه‌عریفی بۆ قوتابییانی پۆلیدوازدده‌هه‌میۆژیه‌یو پارێزگاریکردنیه‌ی بابه‌تی جوگرافیا،هه‌ولێر-كوردستان
- حمدسعید، جوان احمد (۲۰۱۴)، کاریگه‌ری ستراتیژییه‌تی (له‌هه‌رچوار لاره‌) بۆ فێربوونی چالا له‌ ده‌ستكه‌وتن و په‌ره‌پێدانی ئاراسته‌کردنی بابه‌تی ئه‌ده‌ب له‌ زمانێ كوردیدا، نامه‌ی ماسته‌ر (بلاونه‌كراوه)، كۆلیژی په‌روه‌رده‌ی بنه‌ره‌تی، زانكۆی سه‌لاحه‌ددین، هه‌ولێر
- قادر، رهمه‌زان هه‌مه‌ده‌مین (۲۰۱۸)، رینگاكانی وانه‌وتنه‌وه ((شینوازه‌ نیۆری و پراكتیکیه‌كان))، چاپی دووهم، كتیبه‌خانه‌ی سوؤفیا - كویه.
- قه‌ره‌چه‌تانی، كه‌ریم شه‌ریف (۲۰۰۸)، سایكۆلۆژیای په‌روه‌رده‌یی، چاپی یه‌كه‌م، چاپخانه‌ی په‌یوه‌ند - سلیمانی.
- (۲۰۱۴)، سایكۆلۆژیای و رینگاكانی وانه‌وتنه‌وه، چاپی یه‌كه‌م، چاپخانه‌ی پیره‌مێرد، سلیمانی
- (۲۰۱۸)، پێوانه‌و هه‌له‌سه‌نگاندن له‌ بواری په‌روه‌رده‌و ده‌روونزانی، چاپخانه‌ی زبانی صلح، ته‌هران- ئێران

سەرچاوه‌كان به‌ زمانێ عه‌ره‌بی:

- الحبابي، فائق ابراهيم علي، (۲۰۰۵)، اثر اتموذج جانيه التعليمي في تحصيل طالب الصف الخامس العلمي الحياتية واستبقائها، رسالة ماجستير (غير منشورة) جامعة ديالى، كلية التربية.
- التميمي، خديجة عبيد(۲۰۰۶)، اثر اتموذج جانيه التعليمي في تحصيل تلميذات الصف الخامس الابتدائي في مادة العلوم العامة و المعلومات، رسالة ماجستير (غير منشورة)، جامعة بابل، كلية التربية.
- الدريج، محمد (۲۰۰۴)، التدريس الصادق من اتموذج التدريس بالاهداف الى نموذج التدريس بالكفايات، ط ۱، دار الجامعي، الامارات العربية المتحدة.
- الزغول، عماد عبد الرحيم و المحاميد، شاكرا عقلة (۲۰۰۷) : سيكولوجية التدريس الصفي، ط ۱، دار المسيرة للنشر والتوزيع، عمان ، الاردن
- المرشدي، عماد حسين و اخرون (۲۰۱۵)، أثر استعمال أنموذج ثيلين في اكتساب المفاهيم الفيزيائية وتنمية التفكير العلمي لدى طالبات الصف الثاني متوسط، مجلة كلية التربية الأساسية للعلوم التربوية الانسانية، جامعة بابل، العدد ۱۹
- بدر، احمد (۱۹۹۴)، أصول البحث العلمي و مناهجه، المكتبة الأكاديمية، الدوحة، قطر .
- توفيق، بشائر مولود (۲۰۱۲)، أثر أنموذج ثيلين في اكتساب المفاهيم التاريخية لطالبات الصف الثاني معاهد المعلمات، المركزي في مادة التاريخ، / جامعة بغداد، مجلة البحوث التربوية والنفسية، العدد ۳۲
- جابر، جابر عبد الحميد(۱۹۹۹)، استراتيجيات التدريس والتعليم، ط ۱، القاهرة، دار الفكر العربي.
- جبر، ايات محمد و أخرون (۲۰۱۸)، أثر استراتيجية التعليم المتمايز في التحصيل لدى تلميذات الصف الخامس الإبتدائي في الرياضيات، مجلة ميسان للدراسات الأكاديمية - العدد: ۳۴، العراق.
- جاعد، محمد محسن (۲۰۱۶)، أثر أنموذج روتكوف في تحصيل طالب الصف الرابع العلمي في مادة علم الإحياء، كلية التربية للعلوم الصرفة/ ابن الهيثم، جامعة بغداد، مجلة كلية التربية الأساسية، المجلد - ۲۲ العدد - ۳۹.
- خضر، فخرى رشيد، (۲۰۰۶): الاختبارات والمقاييس في التربية وعلم النفس، ط ۱، دار القلم للنشر والتوزيع، دبي
- راجي، زينب حمزه (۲۰۰۷) ، اثر اتموذج دانيل و مكارشي في اكتساب المفاهيم العلمية والتجاه نحو مادة العلوم لدى تلميذات الصف الخامس الابتدائي، اطروحة دكتوراه غير منشورة، جامعة بغداد، كلية التربية ابن رشد
- راشد، محمد يوسف أحمد..(۲۰۰۱)، التحصيل الدراسي لدى طلبة التعليم الثانوي في مدارس التعليم العام دولة البحرين الحكومية والخاصة. رسالة ماجستير،، جامعة القديس يوسف كلية الآداب والعلوم الإنسانية، بيروت، لبنان.
- شحاته، حسن و زينب النجار (۲۰۰۳)، معجم المصطلحات التربوية والنفسية، دار المصرية اللبنانية، القاهرة
- صالح، فرياد احمد (۲۰۲۲)، تصورات مدرسي العلوم نحو إعتقاد معايير (NGSS) في التعليم الأساس و علاقتها بتطورهم العلمي، رساله ماجستير (غير منشوره)، جامعه صلاح الدين، كليه التربيه الاساس. اربيل، عيراق.
- (حسام يوسف صالح، 2004)، اثر ستراتيجية تطبيق المبادئ في التحصيل والتفكير العلمي لدى طلاب الصف الرابع العام في مادة علم الأحياء، ماجستير، جامعة ديالى، كلية التربية.

- عبد الله، كفاح محسن (2023) ، أثر التدريس وفق أنموذج التحرر الجماعي ل ثيلين (Thelen) في احصيل مادة الكيمياء والوعي البيئي لدى طالبات الصف الثاني المتوسط ,الجامعة المستنصرية/ كلية التربية الاساسية ,مركز البحوث النفسية ,المجلد34 , العدد ١ .
- عبيدات، ذ. و اخرون (٢٠٠٤)، البحث العلمي مفهومه وادواته واساليه. ط ٣ المحرر عمان،الاردن: دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع
- عبد الله , إسماعيل حسن، سكران، ناصر خضير(2016) ، أثر أنموذج ثيمين في تحصيل مادة عمم الأحياء واستبقائه لدى طلاب الصف الأول متوسط , جامعة بغداد /كلية التربية ابن رشد للعلوم الانسانية مجلة الأستاذ، المجلد الثاني، العدد - 712
- عبدالسميع، هدى (٢٠١٦)، أثر استراتيجيات التعلم المرتكز على المشكلة في مستويات بلوم (فهم و معرفة و اكتشاف) الأهداف السلوكية للتحصيل المعرفي لمادة طرائق التدريس - المرحلة الثانية لكلية التربية الرياضية، جامعة بغداد، كلية التربية البدنية و علوم الرياضة للبنات،-العراق.
- غضبان، حميد قاسم (٢٠١٤)، أثر انموذج ثيلين في تحصيل مادة التعليم الثانوي لدى الطلبة كلية التربية، جامعة بغداد، كلية التربية ابن رشد للعلوم الانسانية،مجلة الفتح، العدد٥٨.
- فاضل، سحر حسين (٢٠١٨)، فاعلية استراتيجيات التعليم المتمايز في تحصيل طلاب الصف الرابع الأدبي في التاريخ، مجلةكلية التربية الأساسية للعلوم التربوية و الإنسانية، جامعة بابل، العراق. العدد :٣٨.
- الفتلاوي، س م.(2003)، كفايات التدريس .عمان-الاردن :دار الشوق للنشر و التوزيع.
- ملحم، س.م. (٢٠٠٧) ، سيكولوجية التعلم و التعليم الأسس النظرية و التطبيقية. عمان-الاردن: دار المسيرة للنشر و التوزيع و الطباعة.
- ملحم، سامي محمد(٢٠٠٢)، مناهج البحث في التربية وعلم النفس، ط٢، دار المسيرة للنشر و التوزيع و الطباعة. الاردن
- محمد، نرمين مصطفى (٢٠١٤)، فاعلية برنامج قائم على الاستقصاء لتنمية بعض عادات العقل و التحصيل في الرياضيات لدى طالبات الصف السابع الأساسي بغزة، كلية التربية - جامعة الأزهر، غزة - فلسطين.
- مرعي، توفيق احمد والحيلة محمد محمود(٢٠١١)، طرائق التدريس العامة، ط٥، دار المسيرة للنشر والتوزيع والطباعة، عمان.
- الكرعوي، همام مصدق كزار (٢٠٢٤)، أثر استخدام إستراتيجية التعلم المستند إلى المشكلة في تحصيل وتنمية الدافع المعرفي لدى طلاب الصف الثاني المتوسط في مادة الاجتماعيات، رسالة ماجستير منشورة، كلية التربية للعلوم الإنسانية، جامعة كربلاء .
- يوسف قطامي ونايفه قطامي (1998) ، نماذج التدريس الصفّي، ط : 2 عمان، الاردن
- Al-Nawaiseh a Fatimah Khalid (2022) The effectness of using Thelen 's Model on acquiring PHYSICAL concepts and developing scientific thinking for tenth-grade students in jordan, International Journal of Education, Technology and Science, 2(4) (2022) 502–518 Al-Karak, Jordan
- Sharan, S. & Sharan, Y, (1992), “Expanding Cooperative Learning Through Group Investigation”. New York, Teachers College Press.

پاشکوی (۱)

ناوی ټو پسرپوړو شاره زایانه ی که توپژهر له ریکاره کانی توپژینه وه که پای وهرگرتوون

شوینی کارکردن (زانکو-کولیز-قوتابخانه)	پسرپوړی	ناوی سیانی	ژ
سه لاهه ددین - پروه رده ی بڼه پرتی	ریگا کانی وانه وتنه وه	پ.ی.د اشقی سلیمان	۱
سه لاهه ددین - پروه رده ی بڼه پرتی	بایولوژی	پ.د سوزان عبداللطیف شهریف	۲
سه لاهه ددین - پروه رده ی بڼه پرتی	پڼوانه وه لسه نگاندن	پ.ی.د سلوی احمد امین	۳
سه لاهه ددین - پروه رده ی جهسته یی و زانسته وهرزشیه کان	ریگا کانی وانه وتنه وه	پ.د حسین سعدی ابراهیم	۴
سه لاهه ددین - پروه رده ی بڼه پرتی	ریگا کانی وانه وتنه وه	پ.ی.د تانیا نورالدین صابر	۵
سه لاهه ددین - جهسته یی و وهرزشیه کان	ریگا کانی وانه وتنه وه	پ.ی.د فرهاد علی مصطفی	۶
موصل- پروه رده ی زانسته مروفایه تیه کان	ریگا کانی وانه وتنه وی فیزیا	پ.د عبدالرزاق یاسین عبدالله	۷
سه لاهه ددین - پروه رده	تهکنیکی پروه ده یی	پ.د.أفراح یاسین الدباغ	۸
په یمانگای تهکنیکی که لار	ریگا کانی وانه وتنه وی فیزیا	پ.ی.د کوردستان حمید	۹
سه لاهه ددین - پروه رده	پڼوانه وه لسه نگاندن	پ.د.شه وبق شمس الدین	۱۰

أثر نموذج Thelen في التحصيل الدراسي في المادة العلوم للجميع لدى طلاب الصف الثامن الاساس

وعد محمد نجات صبرى

قسم العلوم العامة، كلية التربية الاساس، جامعة
صلاح الدين-أربيل، أقليم كردستان، العراق.waad.najat@su.edu.krd

أفين كاكل حسن

قسم العلوم العامة، كلية التربية الاساس، جامعة
صلاح الدين-أربيل، أقليم كردستان، العراق.Avin.Hassan@su.edu.krd**الملخص**

تهدف هذه الدراسة الحالية إلى معرفة فاعلية نموذج Thelen على التحصيل الدراسي في مادة العلوم للجميع لدى طلاب الصف الثامن الاساس، وقد استخدمت الدراسة التصميم التجريبي ذات الضبط الجزئي لمجموعتين تجريبية وضابطة حيث تم تقسيم عينة مكونة من 39 طالب الى مجموعتين بواقع (20) طالبا في المجموعة التجريبية التي تم تدريسها باستخدام انموذج Thelen و (19) طالبا في المجموعة الضابطة لتي تم تدريسها بالطريقة التقليدية. وقد أختيرت مدرسة (دلى كردستان الاساسي) بشكل مقصود لتطبيق التجربة فيها، واستخدمت اختبار تحصيلي مكون من (30) فقرة من نوع أسئلة الاختيار من متعدد بعد أن تم التأكد من صدق وثبات الاختبار والتحليل الاحصائي لفقراتها من حيث السهولة والصعوبة والتميز وفعالية البدائل الخاطئة. وبعد تطبيق التجربة في الفصل الدراسي الاول للعام الدراسي 2024-2025 والحصول على البيانات تم تحليلها إحصائيا باستخدام الوسائل الاحصائية المناسبة والحقيبة الاحصائية SPSS بينت النتائج تحسين أداء طلاب المجموعة التجريبية و زيادة في تحصيلهم الدراسي مقارنة مع المجموعة الضابطة. وفي نهاية البحث تم الوصول الى مجموعة من الاستنتاجات من نتائج البحث، وفي ضوء ذلك تم تقديم عدد من التوصيات والمقترحات لبحوث مستقبلية.

الكلمات المفتاحية: انموذج Thelen، التحصيل الدراسي، طلاب الصف الثامن الاساس.

The Impact of Thelen's Model on Academic Achievement in Science for All for Eighth-Grade Students

Avin Kakil Hassan

Department of General Science, College of
Basic Education, Salahaddin University-Erbil,
Kurdistan Region, Iraq
avin.Hassan@su.edu.krd

Waad Muhammad Najat Sabri

Department of General Science, College of
Basic Education, Salahaddin University-Erbil,
Kurdistan Region, Iraq
waad.najat@su.edu.krd**Abstract**

This current study aims to investigate the effectiveness of the Thelen model on academic achievement in science among eighth-grade students. The study employed a partially controlled experimental design with two groups: experimental and control. A sample of 39 students was divided into two groups: (20) students in the experimental group, taught using the Thelen model, and (19) students in the control group, taught using the traditional method. The Kurdistan Primary School was intentionally selected for the experiment. An achievement test consisting of (30) multiple-choice items was used after verifying the validity and reliability of the test and statistically analyzing its items in terms of ease, difficulty, discrimination, and effectiveness of false alternatives. After implementing the experiment in the first semester of the 2024-2025 academic year, and obtaining the data, it was statistically analyzed using appropriate statistical methods and the SPSS statistical package. The results showed improved performance of the students in the experimental group and an increase in their academic achievement compared to the control group. At the end of the research, a set of conclusions were reached from the research results, and in light of that, a number of recommendations and proposals were presented for future research.

Key words: Thelen model, Academic achievement, Eighth grade students